

BAKKEHEKKENDE FUGLER I KULTURLANDSKAPET

Rapport 2024

Hadeland

Fargemerket vipe ved Alm tiltaksområde i Gran. Foto: Anne Gri Stenbråten 2024

Ole Bosse & Anne Gri Stenbråten
BirdLife Norge Hadeland lokallag

Hadeland
lokallag

Sammendrag

BirdLife Norge Hadeland lokallag etablerte i 2021 "Prosjekt Bakkehekkende fugler i kulturlandskapet – et pilotprosjekt" i Gran kommune. I 2022 ble prosjektet utvidet til også å omfatte kommunene Jevnaker og Lunner (hele Hadeland).

Prosjektets fokusarter er de rødlistede artene vipe (kritisk truet, CR), åkerrikse (CR), storspove (sårbar, VU), vaktel (VU), gulspurv (VU) og sanglerke (nær truet, NT). I tillegg er buskskvett (livskraftig, LC) inkludert grunnet nedgang de siste tiårene. Hovedmålet for prosjektet er å iverksette tiltak for å øke reproduksjonen av disse artene, samt gjennomføre kartlegging for å overvåke bestandsutviklingen og effekten av tiltakene.

Statsforvalterne i Innlandet og Oslo og Viken har bevilget midler til prosjektet for tilskudd og drift. Fra 2023 ble tilskuddsordningen i Innlandet integrert i det regionale miljøprogrammet for jordbruket (RMP).

Denne rapporten oppsummerer årets resultater og vurderer utviklingen siden 2022. Tidligere erfaringer viser at vipa står i en særlig sårbar situasjon på Hadeland, og prosjektet har derfor prioritert tiltak for denne arten, noe som også har positiv effekt for de andre fokusartene.

Totalt ble 40 reir funnet på Hadeland i år: 30 i Gran, 8 i Lunner og 2 i Jevnaker. Totalt sett har bestanden hatt en svak positiv utvikling. Prosjektet identifiserte to nye hekkeområder, og fargemerking viste at noen vipere flytter seg mellom områder. Hekkebestanden på Hadeland anses derfor som stabil de siste tre årene.

Taksering av gulspurv og sanglerke ble utført langs ni ruter på totalt 30,7 kilometer i ulike biotoper i kulturlandskapet. Estimeringene viser en svak positiv bestandsøkning. Usikkerhet knyttet til resultatene betyr at flere års taksering er nødvendig for å bekrefte trenden.

Det ble registrert ni vaktler, en storspove og ingen åkerrikse i hekkesesongen, men ingen reir ble funnet, og det ble ikke utført tiltak for disse artene.

Hovedtiltakene har vært brakklegging (vipestriper) for hekking og næringsøk, samt merking av reir og utsatt førsteslått for å beskytte vipereir og unger. Vipene ankom i midten av mars, og egglegging startet rundt 10. april. Mange reir er vanskelig å oppdage og dermed utsatt for ødeleggelse under våronna. Prosjektet samarbeidet med bønder om merking og vern av reir. I Gran ble 24 av 30 reir merket, og de øvrige vernet på brakklagt åker. I Lunner og Jevnaker ble åtte av ni reir merket.

Totalt ble det konstatert vellykket klekking for 17 kull og sannsynlig klekking for fem kull i Gran. For fem reir er hekkesuksessen ukjent, og tre kull mislyktes. I Lunner og Jevnaker ble åtte kull klekket vellykket, mens ett mislyktes. Minst 95 vipeunger ble klekket på Hadeland, men antall flygedyktige unger er ukjent.

Fire reir og ett kull mislyktes totalt på Hadeland, inkludert ett reir ødelagt ved et uhell, to forlatte reir, ett kull tatt av hauk, og et reir med ukjent årsak.

I 2024 deltok 11 grunneiere med tiltaksområder i Gran: åtte områder med høy sats på til sammen 68 daa og 18 daa under lav sats for vern av reir samt ett brakklagt tiltaksområde. Tre grunneiere deltok i begge kategoriene. Totalt ble 86 daa avsatt til formålet. I Lunner ble det brakklagt 3 mindre områder på totalt 5 daa.

Vipa er avhengig av fuktige åkrer og våtmarker for å hekke, men slike områder er få på Hadeland. Rapporten anbefaler derfor tilskudd til brakklegging av større områder (2–20 daa) på gunstige hekkelokaliteter for å sikre videre hekking, samt videreføring av støtte til reirmerking. Langsiktig innsats er nødvendig for å sikre at vipa kan fortsette å hekke på Hadeland.

Innhold

1	Innledning	4
1.1	Bakgrunn.....	4
1.2	Hovedmål og virkemidler	5
2	Metode.....	6
2.1	Organisering	6
2.2	Tiltak i hekkeperioden	8
2.3	Vurderingsmål	9
3	Resultater og diskusjon.....	9
3.1	Værforhold	9
3.2	Observasjoner.....	10
3.3	Kartlegging av vipe	11
3.4	Kartlegging av storspove	31
3.5	Kartlegging åkerrikse og vaktel.....	31
3.6	Taksering av sanglerke, gulspurv og buskskvett.....	31
3.7	Tiltak 2024	32
4	Konklusjoner og anbefalinger	36
5	Takksigelser	37
6	Kildeliste	37
	Vedlegg A - Oversikt vipehekkinger i Gran 2024.....	40
	Vedlegg B - Oversikt vipehekkinger i Lunner og Jevnaker 2024	41
	Vedlegg C – Taksering av sanglerke, gulspurv på Hadeland	42

1 Innledning

Rapporten for 2024 fokuserer på resultater, diskusjon og anbefalinger. Den gir en kortfattet beskrivelse av bakgrunn og metode. Det henvises til rapporten 2023 for utfyllende beskrivelser (Henriksen og Bosse, 2023).

1.1 Bakgrunn

BirdLife Norge Hadeland lokallag (BirdLife Hadeland) startet i 2021 pilotprosjektet «Bakkehekkende fugler i kulturlandskapet» i Gran kommune. Prosjektet ble videreført fra 2022 og utvidet til å også omfatte kommunene Jevnaker og Lunner. 2021 var et pilotprosjekt som blant annet benyttet for opplæring og Lunner og Jevnaker ble inkludert i 2022. Vurderinger, konklusjoner og anbefalinger i rapporten er derfor basert på årene fra 2022 til 2024.

Målsettingen er å gjennomføre tiltak som kan medføre positive effekter på reproduksjonen av utvalgte rødlistede bakkehekkende arter i kulturlandskapet.

Prosjektet har søkt om og fått tilsagn om økonomisk støtte for drift av prosjektet og for tiltak i Lunner og Jevnaker fra Statsforvalteren i Oslo & Viken (SFOV) og for drift og kartlegging i Gran kommune fra Statsforvalteren i Innlandet (SFI)..

1.1.1 Bestandsutvikling

1.1.1.1 Norge

Tabell 1 gir en oversikt på rødlistestatus og trender i Norge for prosjektets fokusarter. Trender viser at utviklingen var negativ eller ukjent for de fleste artene.

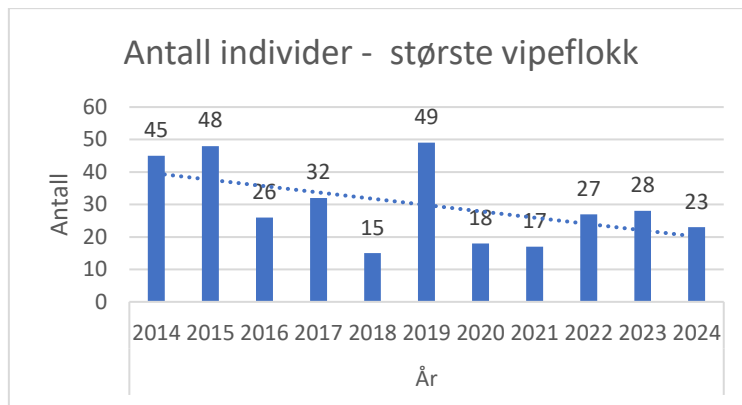
Tabell 1: Norsk rødliste for arter (Artsdatabanken 2021)

Art	Rødliste 2015	Rødliste 2021	Bestandstrend 2000-2019 ¹
Vaktel	Nær truet (NT)	Sårbar (VU)	Ukjent
Åkerrikse	Kritisk truet (CR)	Kritisk truet (CR)	Stabil
Vipe	Sterkt truet (EN)	Kritisk truet (CR)	Negativ
Storspove	Sårbar (VU)	Sårbar (VU)	Negativ
Sanglerke	Sårbar (VU)	Nær truet (NT)	Negativ
Gulspurv	Nær truet (NT)	Sårbar (VU)	Negativ
Buskskvett	Livskraftig (LC)	Livskraftig (LC)	Negativ

1.1.1.2 Hadeland

Figur 1 viser antall individer i den største flokken som er rapportert i artsobservasjoner (AO) første halvår fra 2014 til 2024. Den statistisk beregnede trendlinjen (prikket linje) indikerer nedgang i bestanden fra 2014 til 2024.

¹ Heggøy & Eggen 2020

Figur 1: Største flokk viper observert på Hadeland 1. halvår 2014 – 2024 (artsobservasjoner.no)

1.1.2 Påvirkningsfaktorer og årsaker

NOF rapport nr. 3-2020, «Tiltak for bakkehekkende fugler i jordbrukslandskapet» (Heggøy & Eggen, 2020), og rapporten «Fugler i jordbrukslandskapet – Hvordan ta vare på de bakkehekkende artene» (Norges Bondelag & BirdLife Norge, 2022) beskriver faktorer som kan bidra til nedgang i bestandene av bakkehekkende fugler i kulturlandskapet.

De viktigste årsakene inkluderer nedleggelse av gårdsbruk og økt intensivering av jordbruksdrift. Intensiveringen har resultert i et mer ensidig jordbrukslandskap, mens nedleggelsene har ført til gjengroing som mangler mange av de egenskapene fuglene trenger i hekkesesongen. Omfattende drenering har også redusert tilgangen til fuktige områder, som er viktige habitater for hekking og næringssøk for flere bakkehekkende arter.

På Hadeland begynner våronna etter at mange viper allerede har lagt egg. Reirene er svært vanskelige å oppdage, og mange står dermed i fare for å bli ødelagt av jordbruksredskap.

1.2 Hovedmål og virkemidler

Hovedmålet for prosjektet er å gjennomføre tiltak som kan ha en positiv innvirkning på reproduksjonen av bakkehekkende arter i kulturlandskapet, med særlig fokus på vipa.

1.2.1 Virkemidler

- Fysiske tiltak som merking av reir, etablering av vipestriper/brakklegging og utsatt førsteslått.
- Observasjon og registrering for å dokumentere effekten av tiltak og bestandsutvikling, både innen prosjektet og som innspill til nasjonale initiativ som BirdLife Norges vipeprosjekt og annen forskning.
- Motivasjon og informasjon om utfordringer og muligheter, basert på innhentet og opparbeidet kunnskap og dokumentasjon.

2 Metode

2.1 Organisering

2.1.1 Prosjektgruppe

Prosjektgruppen består av Anne Gri Stenbråten, Ole Bosse, Marit Løvbrøtte, Per Olsen, Even Raassum og Tosten Tøfte. Knut Sterud og Olaf Ballangrud har vært prosjektmedarbeidere.

2.1.2 Budskapsplattform

Prosjektet har også i år gjennomført omfattende informasjon om utfordringer og mulige løsninger gjennom sosiale medier. I tillegg har det vært omtale i lokal presse, i radio og på NRK TV. Det har blitt gjennomført flere plenumsforedrag, og det har vært holdt foredrag på digitale media. I tillegg har det i samarbeid med Statsforvalter Innlandet og Landbrukskontoret for Hadeland vært foredrag i forbindelse med «Utvalgte kulturlandskap».

2.1.3 Kartlegging av vipe

Prosjektet valgte områder for kartlegging basert på erfaringene fra kartleggingene i 2021 til 2023, rapporter med hekkekriterier fra de siste ti årene i artsobservasjoner og områder med våtmark kartlagt av prosjektet.

Ansvar for oppfølging av de aktuelle områdene ble fordelt mellom prosjektets medlemmer med følgende oppgaver:

- Kartlegging av prosjektets arter fra ankomst og ut hekkeperioden.
- Kartlegging av hekkeområder og lokalisering av reir.
- Anbefaling og iverksetting av tiltak.
- Oppfølging av prosjektets tiltak.
- Kartlegging av hekkesuksess.

2.1.4 Kriteria for vurdering av hekking og hekkesuksess

Prosjektet har benyttet relevante kriterier fra «Manual for registrering av hekkefunn i www.artsobservasjoner.no/fugler» (LRSK Vest-Agder, 2015) for å bestemme sikker, sannsynlig (trolig) og mulig (kanskje) hekking.

Å bestemme graden av hekkesuksess krever omfattende kartlegging og er vanskelig å fastslå med sikkerhet. Prosjektet har utarbeidet kriterier for vurdering av hekkesuksess.

2.1.5 Kartlegging av storspove

Storspove hekker sparsomt i høyereliggende områder i Gran kommune og prosjektet har valgt å kartlegge området rundt Tommelsjøen på Gran Østås.

2.1.6 Kartlegging av åkerrikse og vaktel

I 2021 ble takseringer av åkerrikse og vaktel basert på NOF-rapport 7-2004 (Isaksen et al. 2004) langs fastlagte ruter. I 2022 ble metoden forenklet til å gjennomføre takseringer av de mest aktuelle lokalitetene for artene, basert på rapporter i artsobservasjoner.no de siste ti årene. Det ble gjennomført takseringsturer i løpet av juni.

2.1.6.1 Målsetninger

1. Registrere årlig bestand og utbredelse av åkerrikse og vaktel (syngende hanner).
2. Vurdere tiltak, dersom det er indikasjon på hekking.
3. Gi grunnlag for mulige fremtidige tiltak.

2.1.7 Taksering av sanglerke, gulspurv og buskskvett

Metoden er en forenklet form for linjetaksering (Bibby et al., 2000). Takseringsrutene er lagt i kulturlandskapet, med lengder fra 2,4 til 4,6 km, og dekker ulike biotoper som kornåkrer, eng og innmarksbeiter. Langs rutene er det etablert faste lokaliteter for rapportering i artsobservasjoner.no, og observasjoner tilordnes nærmeste lokalitet. Takseringene for hver rute ble gjennomført mellom daggry og kl. 11:00, på omtrent samme datoer som foregående år. Hensikten er å indeksere antall par for hver takseringsrute og totalt for Hadeland, slik at man kan vurdere utviklingen over tid. Indeksen er satt til 100 for 2022

2.1.7.1 Kriteria for å bestemme par

- En syngende hann hørt.
- Ett par observert.
- En enkelt fugl observert (hann/hunn/ukjent).
- Ett kull flygedyktige unger.

2.1.7.2 Beregning av bestandstetthet

Takseingsrutene er av forskjellig lengde. Estimering av bestandstettheten langs rutene totalt på Hadeland gir et bedre sammenligningsgrunnlag mellom rutene og mellom de enkelte år.

Estimering av bestandstettheten (D) er basert på å telle antall par (n) langs takseingsruten (L) og korrigere antallet med en faktor (k) for å anslå det totale antallet (kun en andel av det totale antallet blir observert). Det korrigerede antallet par divideres med arealet innenfor maksimal effektiv observasjonsavstand (w) for å finne tettheten (par per arealenhet) (Buckland et al. 2001).

Formelen for tetthet blir da: $D = \frac{n}{2wL*k}$

Hvor:

- D = Estimert tetthet (antall individer per arealenhet).
- N = Antall individer observert langs takseringsruten.
- w = Maksimal effektiv deteksjonsavstand på hver side av ruten.
- L = Lengden på takseringsruten
- 2wL = Det totale arealet dekket langs ruten.
- k = Korreksjonsfaktoren som en prosentandel av det totale antall fugler som er i det dekte området (f.eks. 70 % betyr $k = 70/100 = 0.70$).

Estimeringen av tetthet er en enkel metode som gir et grovt anslag basert på anslått maksimal effektiv observasjonsavstand og korreksjonsfaktor for å finne det totale antall par. Ved å estimere gjennomsnittlig tetthet over flere år, vil usikkerheten bli redusert.

2.2 Tiltak i hekkeperioden

NOF rapport 3-2020, «Tiltak for bakkehekkende fugler i jordbrukslandskapet» (Heggøy & Eggen, 2020) og «Fugler i jordbrukslandskapet – Hvordan ta vare på de bakkehekkende artene» (Norges Bondelag & BirdLife Norge, 2022) har vært grunnlaget for valg av tiltak. Prosjektet har avgrenset omfanget av tiltak og har valgt vipe som prioritert art.

2.2.1 Valgte tiltak

Brakklegging av fuktige områder, etablering av vipestriper og tilpasning av slåtten ble valgt anbefalt som hovedtiltak for tilskuddsordningen.

Vipestriper er sammenhengende områder (2 - 20 daa) med pløyd/harvet åker som får ligge brakk gjennom hele vipas hekkesesong. Hensikten er å gi vipa bedre muligheter for hekking og områder for næringssøk, uforstyrret av maskinelt arbeid og andre inngrep.

Merking av vipereir for å unngå ødeleggelse under pløying, harving, såing, potetsetting, gjødsling, sprøyting og annen jordbruksvirksomhet.

Tilpasning av slåtten omfatter utsatt av førsteslått, tilpasning av slåtemønster og utsetting av slåtten av på et mindre område rundt lokaliserte reir.

Tiltakene er aktuelle for alle av prosjektets fokusarter (Heggøy & Eggen, 2020 og Norges Bondelag & BirdLife Norge, 2022).

2.2.2 Gjennomføring av tiltak i Gran kommune

SFI har fra 2023 innført en ordning under det regionale miljøprogrammet (RMP) hvor gårdbrukere i Innlandet kan få miljøtilskudd for å legge til rette for fugler som hekker eller beiter på jordbruksareal. For Opplandsregionen har SFI benyttet Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter (DNV) v/ Anne Gri Stenbråten som koordinering av tilskuddsordninger for tiltak i 2023 og 2024 (ref.: Stenbråten AG DNV 2023:12 og DNV 2024:24).

Prosjektet har bidratt med oppfordringer til gårdbrukere om å gjennomføre anbefalte tiltak (RMP), merking av vipereir og orientering om mulighetene til å søke tilskudd gjennom RMP-ordningen.

2.2.3 Gjennomføring av tiltak i Jevnaker og Lunner kommune

SFOV ga tilsagn om midler til Birdlife Hadeland for tilskudd til tiltak for bakkehekkende fugler, for å dekke avlingstap og gi kompensasjon for ulemper. Prosjektgruppen har kontaktet aktuelle gårdbrukere, orientert om utfordringer og mulige tiltak og inngått avtaler om vernetiltak med tilskudd.

2.3 Vurderingsmål

Kartlegginger, observasjoner og registreringer skal danner grunnlag for å beskrive og diskutere resultater, konkludere og gi anbefalinger.

- Registrere og kommentere datoer for ankomst av fokusartene til Hadeland.
- Beskrive utbredelsen og anslå bestandene.
- Fastslå antall hekkinger (sikre, sannsynlige, mulige).
- Vurdering av hekkesuksessen til vipe (vellykket, mislykket, ukjent og observasjoner av pulli og juveniler).
- Beskrive valgte hekkehabitater for vipe og vurdere konsekvenser for reproduksjon.
- Årsaker til mislykket hekking.
- Beskrive gjennomførte tiltak og vurdere effekten av disse.

3 Resultater og diskusjon

3.1 Værforhold

Værstatistikken for 2024 i tabell 2 er fra Hakadal målestasjon (met.no). Dette er den nærmeste værstasjonen med sammenhengende værrapporter og samtidig representativ for været på Hadeland.

3.1.1 Været fra mars til juni

Tabell 2: Middeltemperatur og nedbør pr uke for Hakadal målestasjon (met.no)²

	Mars				April				Mai				Juni			
mT uke (°C) ³	1	0	0	3	3	6	3	5	12	13	16	17	14	11	14	17
Normal mT (°C)					1	2	3	5	7	9	11	12	13	14	14	15
Avvik fra mT (°C)					2	5	0	0	5	4	5	5	1	-3	0	2
Nedbør (mm)	47	5	39	36	19	36	5	14	0	2	0	61	38	25	38	12
Snødybde (maks. cm)	68	60	62	47	34	17	8	0								

Gjennomsnittlig døgntemperatur i mars og april var over det normale. I mai var den godt over det normale og i juni rundt det normale. Det var lite nedbør fra midten av april til siste uke av mai. I slutten av mai startet en regnværperiode som varte til slutten av juni.

En relativt mild mars måned medførte tidlig snøsmelting, spesielt i lavereliggende hekkelokaliteter som var snøfrie mot slutten av mars.

3.1.2 Konsekvenser av værforholdene

Tidlig snøsmelting og mildt vær i slutten av mars og begynnelsen av april medførte at de første vipene startet egglegging rundt 10. april. Våronna med pløying, harving og såing begynte ikke før i slutten av april i de lavereliggende områder og i høyereliggende områder

² 170 m.o.h

³ Gjennomsnittlig middel døgntemperatur pr. uke

først medio mai. Våronna foregikk derfor midt i rugeperioden til vipa og reirene var dermed i fare for å bli ødelagt. Mye nedbør i slutten av mai og i juni ga gode vekstbetingelser for korn og gress. Vipa foretrekker utsikt fra reiret for å oppdage predatorer (Grønstøl, 2020) og høy vekst kan ha hatt negativ påvirkning på sene eller omlagte kull.

3.2 Observasjoner

3.2.1 Ankomsttider

Tabell 3 viser de tidligste rapporterte ankomsttider til Hadeland for de trekkende fokusartene de siste sju årene.

Tabell 3: Observerte ankomsttider til Hadeland 2019 – 2024 (artsobservasjoner.no)

Første ankomstdato til Hadeland registrert i artsobservasjoner.no								
Art	År						Gj.sn.	Median
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2019-23	2019 - 23
Buskskvett	8.5.	15.5.	6.5.	18.5.	30.4.	3.5.	8.5.	7.5.
Sanglerke	7.4.	17.3.	23.3.	2.3.	23.3.	22.3.	20.3.	22.3.
Vipe	23.3.	21.3.	23.3.	10.3.	21.3.	4.3.	17.3.	21.3.
Storspove	10.4.	19.4.	15.4.	15.4.	13.4.	21.4.	15.4.	15.4.
Åkerrikse		17.6.	1.6.				9.6.	9.6.
Vaktel	5.6.	31.5.	3.6.	5.6.	29.5.	18.5.	30.5.	1.6.

Det ble observert en vipe i sydenden av Randsfjorden den 4. mars, som er usedvanlig tidlig. De første vipene ankom hekkelokalitetene medio mars. For de øvrige prosjektartene er det ikke vesentlige avvik fra gjennomsnittlig ankomsttid, bortsett for vaktel som ble observert så tidlig som den 18. mai.

3.2.2 Observasjoner av fokusartene

Tabellen 4 viser det totale antall individer av fokusartene som er rapportert i artsobservasjoner på Hadeland fra mars til juni 2022 - 2024.

Tabell 4: Totalt antall individer rapportert april - juni (artsobservasjoner.no)

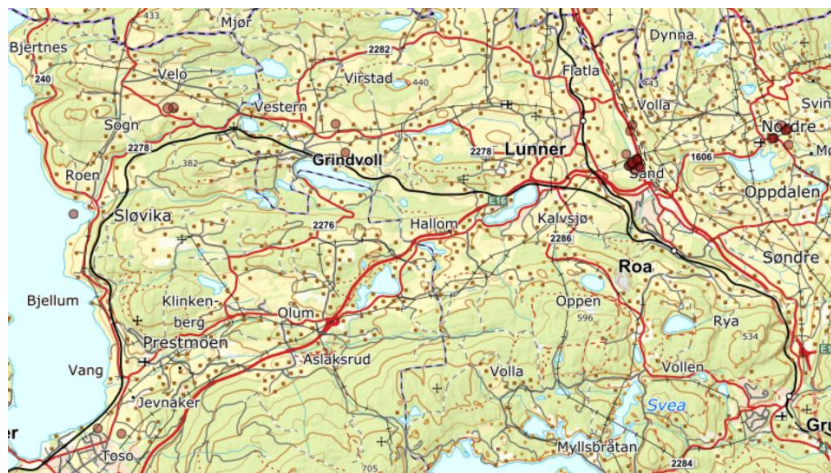
Art	Totalt antall individer			Antall rapporter		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Sanglerke	332	240	210	114	107	81
Gulspurv	174	133	112	101	73	75
Buskskvett	9	18	10	7	13	7
Vipe	646	950	588	244	298	250
Storspove	26	227	57	9	15	2
Vaktel	1	7	9	1	7	9
Åkerrikse	0	0	0	0	0	0

3.3 Kartlegging av vipe

Reproduksjonen av vipe på Hadeland er sterkt knyttet områder med fuktig mark. Disse er åkrer og eng utsatt for vannsig, langs elver som Vigga, våtmarkene på Tingelstadshøyden og oppdyrket myr med dårlig drenering.

Figur 2: Områder med reproduksjon av vipe 2015 – 2024 i Gran kommune (artskart 2.0)

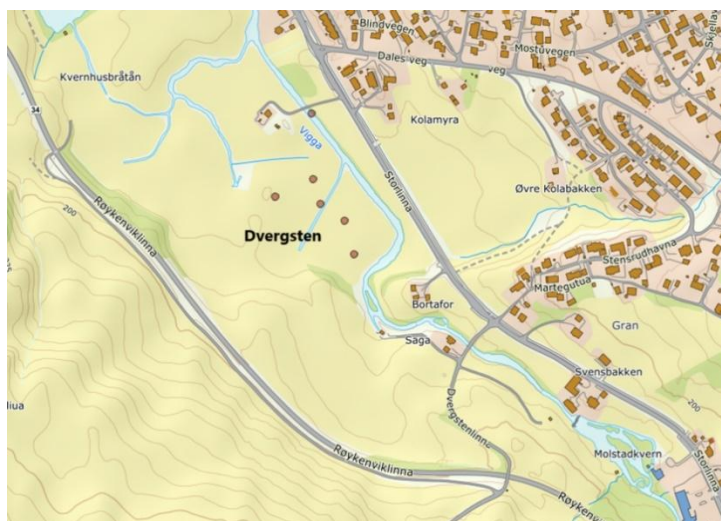
Figur 3: Områder med reproduksjon av vipe 2015 – 2024 i Jevnaker og Lunner kommune (artskart 2.0)

3.3.1 Kartlagte områder i Gran kommune

Vedlegg A gir en oversikt over hekkinger og hekkesuksess i Gran kommune

3.3.1.1 Område Bortaforsletta

Bortaforsletta ligger langs elva Vigga mellom Brandbu og Jaren. Hekke- og rasteområdene er på nederste delen av gården Dvergsten (105/1). Åkrene er drenerte, men er fuktige i hekketiden på grunn av vårfloam og innsig fra Vigga.

Figur 4: Oversiktskart Bortaforsletta

Dvergsten

Hekkelokalitetene på Bortaforsletta ligger langs Vigga på nedre del av Dvergsten gård. Åkrene er delvis drenerte, men har våtområder påvirket av elven Vigga.

De første vipene ble observert den 30. mars og det største antallet individer var 11 den 25. april.

Det ble registrert fem reir med fire egg som ble merket med pinner den 1. og 2. mai. Den 10. mai ble det observert at et av reirene var mislykket av ukjent årsak. Fra de resterende fire hekkingene ble det observert to kull med fire unger.

De fuktige åkrene langs Vigga på Dvergsten gård er en viktig hekkelokalitet i Gran kommune.

3.3.1.2 Område Gjefsen – Hvattum

Området omfatter gårdene langs vestsiden av Jarenvannet mellom Gjefsen og Hvattum.

Gårdene ligger østvendt og har vanligvis sen snøsmelting og våronn. I 2021 var det en hekking på Hvattum, men området hvor vipene oppholdt seg for næringsøk etter klekking ble drenert og det har ikke vært hekking der senere.

Figur 5: Oversiktskart Gjefsen – Hvattum (Artskart 2.0)

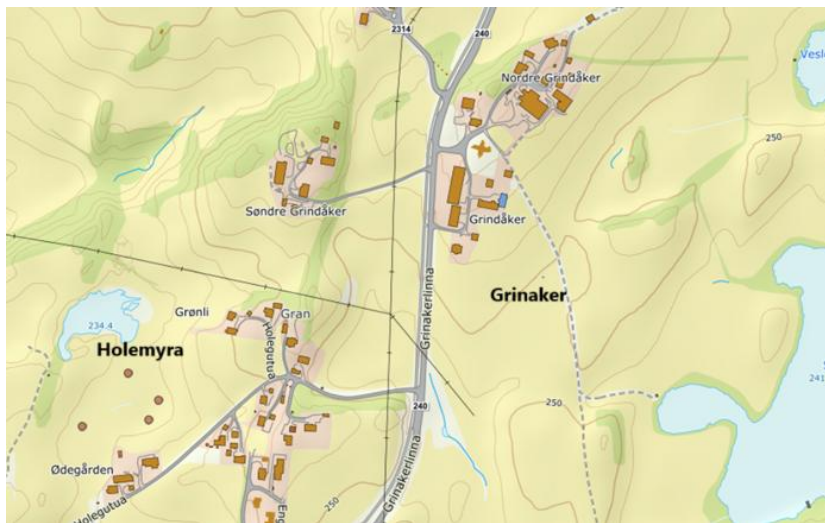

Øvre Gjefsen

Øvre Gjefsen er en økologisk drevet gård. I 2021 hekket det flere par der, men senere har det kun vært observert ett par. Den 11. mai ble ett reir med 4 egg oppdaget og merket med pinner av gårdbruker på stubbåker. Det ble ikke observert vipeunger på lokaliteten og hekkesuksessen er ukjent.

3.3.1.3 Område Grinaker – Hole

Området Grinaker – Hole ligger på Tingelstadhøyden. Rundt gårdene er det enkelte våtmarker. På Grinaker er det myrområder ved Stortjern og Grinakerdammen og i enkelte søkk med fuktig åker. Holemyra på Hole har gunstige betingelser for næringsøk og hekking av vadere og andre bakkehekkende arter med fuktig åker og myr.

Figur 6: Oversiktskart Hole – Grinaker (Artskart 2.0)

Grinaker

Området er et åpent åkerlandskap med dyrking av korn og poteter. Ved Stortjern og Grinakerdammen ved FV240 er det våtmark og fuktige åkre som er gunstige for næringsøk. Den tidligste observasjonen var to vipere på Søndre Grinaker den 13. april. Det hekket trolig ett par på Grinaker.

Holemyra

Området består av åkre og delvis myr rundt et lite tjern. Det ble i 2023 avtalt et 10 daa stort brakklagt område under RMP Innlandet fram til 2026 på hekkelokaliteten. Den første vipen ankom Holemyra den 22. mars på et delvis snødekket område. Det ble registrert tre hekkinger på brakklagt område som alle ble merket med pinner. De to første reirene ble registrert den 23. april og 1. mai og den 16. mai var det fortsatt ruging på ett av reirene. Det siste reiret ned to egg ble funnet 19. mai. Det ble mislykket hekking i dette reiret av ukjent årsak. Det ble vellykket klekking i to reir på Holemyra. Holemyra er en god hekkelokalitet med årvisse hekkinger.

3.3.1.4 Område Lysenlandet – Aschim

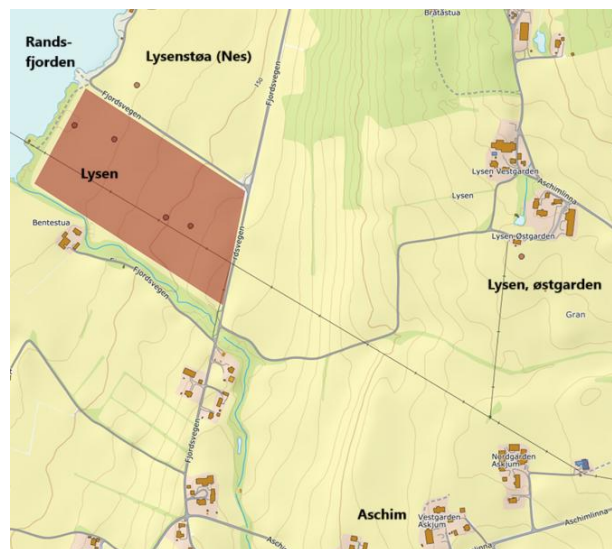
Området omfatter gårdene på Lysen, Lysenstøa og Aschim fra Tingelstadhøgda og ned mot Randsfjorden. Jordbruket består i hovedsak av korn- og potetdyrking. På Lysenlandet og langs Aschimmelva er det fuktige åkre som har vært gode hekkelokaliteter for vipe og rasteplasser for vadefugl på trekk.

De første vipene ankom Lysenlandet den 18. mars og den 1. mai ble det talt 10 individer i området.

Område Lysenlandet – Aschim

Området omfatter gårdene på Lysen, Lysenstøa og Aschim fra Tingelstadhøgda og ned mot Randsfjorden. Jordbruket består i hovedsak av korn- og potetdyrking. På Lysenlandet og langs Aschimmelva er det fuktige åkre som har vært gode hekkelokaliteter for vipe og rasteplasser for vadefugl på trekk.

De første vipene ankom Lysenlandet den 18. mars og den 1. mai ble det talt 10 individer i området.

Figur 7: Oversiktskart Lysenlandet - Aschim (Artskart 2.0)

Lysenlandet

Hekkeområdet på Lysenlandet er på to åkrer på gårdene Lysen, østre (114/1) og Næs/Lysendstøa (114/3) langs Randsfjorden. Det veksles mellom potet- og korn dyrking på åkrene. Det er fuktige områder langs Randsfjorden som tiltrekker vipe for hekking og benyttes av andre vadefugler under trekket.

Hos Lysen, (114/1) er det gitt dispensasjon til å bygge et oppdrettsanlegg for røye.

Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter (DNV) gjennomfører, på oppdrag fra Statsforvalteren Innlandet, kartlegging og overvåking av området for å etablere grunnlag for å vurdere eventuelle konsekvenser av en eventuell arealendring (ref. Stenbråten AG (2024) DNV 2024:26)

Det første reiret på Lysen ble merket den 23. april og det ble merket ytterligere 3 reir på åkren. Det ble konstatert vellykket klekking i 2 av reirene. Det var sannsynligvis vellykket klekking i ytterligere ett reir, mens i ett av reirene ble det funnet 3 kalde egg. Årsaken til at

reiret ble forlatt er ikke kjent. Det første reiret ble etablert på brakklagt tiltaksområde, to på potetland (fjorårs potetåker) og ett på pløyd åker.

Hos Nes (Lysenlandet) ble ett reir med 4 egg funnet og merket på fjorårets potetåker. Den 12. mai ble reiret funnet tomt. Det ble vurdert at det var vellykket hekking i reiret basert på at adult vipe med unger ble sett i tiltaksområdet til naboåker, hos Lysen åker ned mot Randsfjorden.

Lysen, Østgarden

Ett reir med 4 egg ble funnet på kornåker den 7. mai og den 10. mai rapporterte gårdbruker at det var 4 unger på åkeren. Dette tyder på at eggleggingen startet rundt 10. april.

Aschim

Aschim

Aktuelle hekke- og rasteområder for vipe på Aschim er gårdene mellom Aschimlinna og Aschimmelva/-tjernet og på Aschimlandet ved Randsfjorden. De fuktige åkrene og myrområdene langs elva og ved tjernet har gjennom årene vært benyttet til næringssøk for unger.

Det var i 2022 fire hekkende par på gårdene langs Aschimmelva i fjor og i år ble det ikke funnet reir. Årsaken kan være at åker langs elva har blitt drenert de siste to årene.

3.3.1.5 Område Skirstad

Kartleggingsområdet omfatter gårdene, myr og kalksmergelstrand rundt Skirstadtjernet vest for Sølvberget. De beste hekkeområdene har vært på et kalksmergelområde ved sydenden av tjernet og på Kjekstad gård (176/1). På Kjekstad gård er det fuktige områder på åkeren, spesielt ett søkk i åkeren som blir til dam etter snøsmelting og mye nedbør. Området rundt søkket blir brukt til matsøk for vipene som hekker på nærliggende åker.

Figur 8: Oversiktskart område Skirstad (Artskart 2.0)

Kjekstad

I 2023 hekket det tre par Kjekstad gård (176/1). i år ble det funnet ett reir som ble merket og hvor det ble vellykket klekking av fire unger. Paret oppholdt seg etter klekking i et vått søkk på kornåkeren, sammen med ungene.

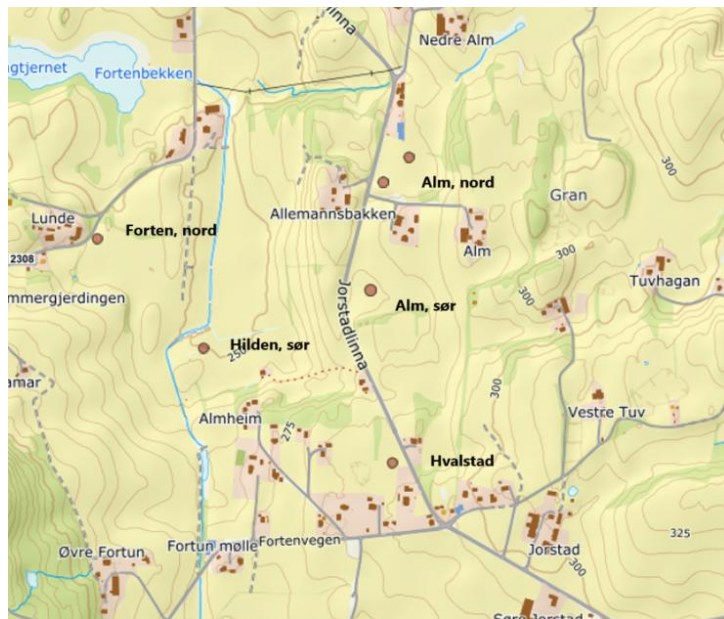
Skirstadtjernet, sørøst

På kalksmergelområdet med sparsom vest sørøst for Skirstadtjernet var det årvisse hekkinger av vipe. Vipa ble fraværende noen år, men har kommet tilbake de to siste årene. I år ble det observert vipe på området fra begynnelsen av mai og medio juli ble det observert en adult vipe med en flygedyktig unge på området. Det er ikke jordbruksaktivitet på området og derfor ikke hensiktsmessig å iverksette vern med tilskudd.

3.3.1.6 Område Hilden – Jorstad

Området et variert kulturlandskap som ligger nordøst for Sølvsberget mellom Røysumlinna (Hilden – Majors-Alm og Fortenvegen (Jorstad).

De første observasjonen i området var tre viper som drev med sang/spill på Alm den 30. mars og den 3. april ble det observert en flokk på 23 individer som rastet på Hilden.

Figur 9: Område Hilden – Jorstad (Artskart 2.0)

Hilden, sør

Den første hannvipa ble observert den 31. mars og 17. april ble det sett 8 viper i nærområdet. Gårdbruker rapporterte om 4 unger på kornåker den 13. mai.

Forten, nord

Lokaliteten er beitemark og har hatt årvisse hekkinger. Den første vipa ble observert den 29. mars og den 8. april oppholdt det seg 5 par på marka. Med unntak av ett par, ble de ikke

værende på lokaliteten. Beitemark har godt grunnlag for matsøk (Grønstøl 2020) og dette var nok vipere som forberedte seg på hekking og spredte seg til andre nærliggende områder.

Den 21. april ble ett reir lokalisert. Reiret ble ikke merket, fordi det er lav risiko for at reir blir ødelagt av jordbruksarbeid på beitemark. Hekkesuksessen er ukjent.

Alm, nord

Lokaliteten er en kornåker med fuktige områder. Det er avtalt brakklegging av 10 daa på åkeren fra 2023 til 2206 (RMP Innlandet). Den 30. mars ble det observert 5 vipere på åkeren og det første reiret med 4 egg ble lokalisert den 9. mai. Allerede den 12. mai var kullet kjeppet, som betyr at det første egget ble lagt rundt 10. april.

Det andre reiret med 3 egg ble funnet den 9. mai og det var fortsatt ruging den 23. mai, Den 3. juni var reiret tomt med spor som tyder på vellykket hekking. Dette kullet ble lagt minst 10 dager etter det første.

Alm, sør

Den 12. april ble det observert to par i 10 daa tiltaksområde med delvis pløyd åker og stubb (RMP Innlandet). Den 23. april ble det funnet et reir med egg på tiltaksområdet. Den 30. april ble reiret funnet tomt og anses som mislykket av ukjent årsak.

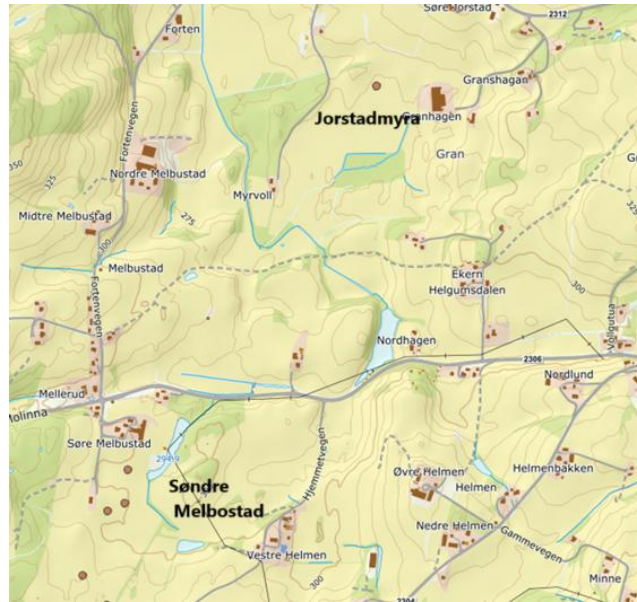
Fra slutten av mai ble det observert flere kull med unger og adulte vipere på tiltaksområdet. Disse hadde vandret dit fra omkringliggende hekkelokaliteter. Dette ble fastslått gjennom et pågående fargemerkingprosjekt av vipere i regionen (ref.: AG Stenbråten (2022 - 2024) Vipekartlegging Lysenlandet DNV rapport 2022:14, 2023:20 og 2024:26), der fargeringer gir gode muligheter til å avlese individer på avstand, og har kunnet dokumentere individers bevegelser under hekkeperioden

Hvalstad

Den 29. mai ble det observert 2 adulte vipere med 2 unger på en nysådd åker. Disse kan ha vandret inn fra andre lokaliteter.

3.3.1.7 Område Jorstad – Helmen

Området ligger mellom Fortenvegen i nord og Helgumsdalen i sør og fra Sølvsberget i vest til Granavollen i øst. Området er et variert kulturlandskap med åkrer, beitemark og eng.

Figur 10: Oversiktskart Jorstad – Helmen (Artskart 2.0)

Jorstadmyra

To par ble observert på pløyd åker den 17. april. Den 23. april ble det funnet ett reir med 4 egg som ble merket etter avtale med gårdbruker. Den 13. mai meldte gårdbruker fra om at kullet var under klekking, som betyr at det første egget ble lagt rundt 12. april. Det er sannsynlig at det hekket ett par til på Jorstadmyra.

Søndre Melbostad

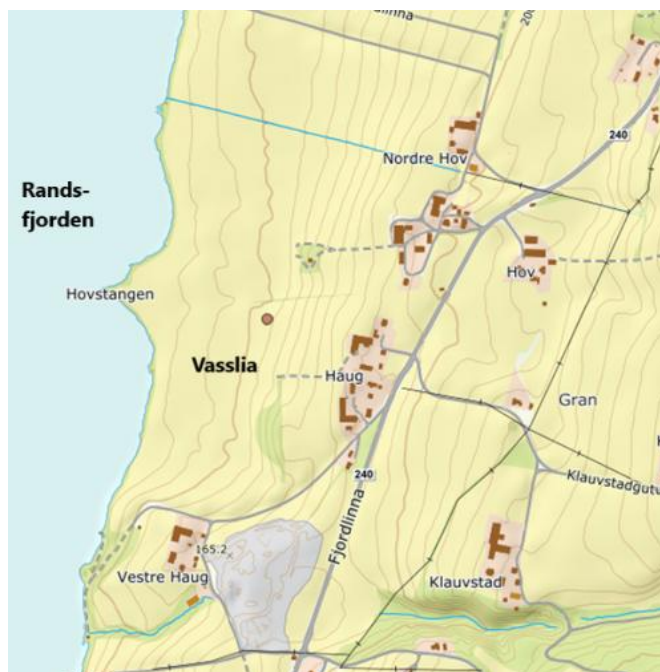
I slutten av april fant gårdbruker 3 reir med fire egg i hvert på pløyd åker. Gårdbruker merket reirene på eget initiativ og rapporterte til koordinator for RMP Innlandet. Under et NRK-intervju med bonden om vern av vipe på lokaliteten ble det oppdaget ytterligere ett reir som også ble merket. Det ble konstatert vellykket hekking i to av reirene og de to øvrige var også trolig vellykket, Det er, ut fra observasjoner, sannsynlig at det hekket ytterligere to par på Søndre Melbostad.

Vestre Helmen

Observasjoner tyder på at det er sannsynlig at det hekket ett par på Vestre Helmen.

3.3.1.8 Område Vasslia

Området består av gårdene på Haug og Hov. Åkrene er ligger i vestvendt skråning som flater ut mot Randsfjorden. Åkrene langs Randsfjorden er fuktige på grunn av nedsig etter nedbør, snøsmelting og påvirkninger fra Randsfjorden. Vasslia er vanligvis det område hvor den første våronna starter og hvor de første vipene ankommer til Hadeland. Det observeres årlig relativt store flokker med vipe og andre vadefugler som raster på åkrene under vårtrekket. Området har store åkrer og observasjonsavstander som medfører at det er utfordrende å lokalisere reir.

Figur 11: Oversiktskart Vasslia (Artskart 2.0)

Nordre Haug

Det hekket to par på fjorårets potetåker (potetland) på Nordre Haug. Unger fra disse kullene ble i slutten av mai observert på et 10 daa brakklagt område (RMP Innlandet) nede ved Randsfjorden.

3.3.2 Sammendrag av vipe hekkinger i Gran

Tabell 5 gir en oversikt over fordeling av vipe hekkinger på områder i Gran kommune for 2024. Det ble lokalisert totalt 30 reir og det ble konstatert vellykket klekking av totalt 63 vipeunger i 17 av disse. Det var, basert på observasjoner, trolig vellykket hekking i ytterligere 5 reir, mens hekkestatusen for 5 reir er ukjent. Det ble konstatert mislykket hekking i 3 reir.

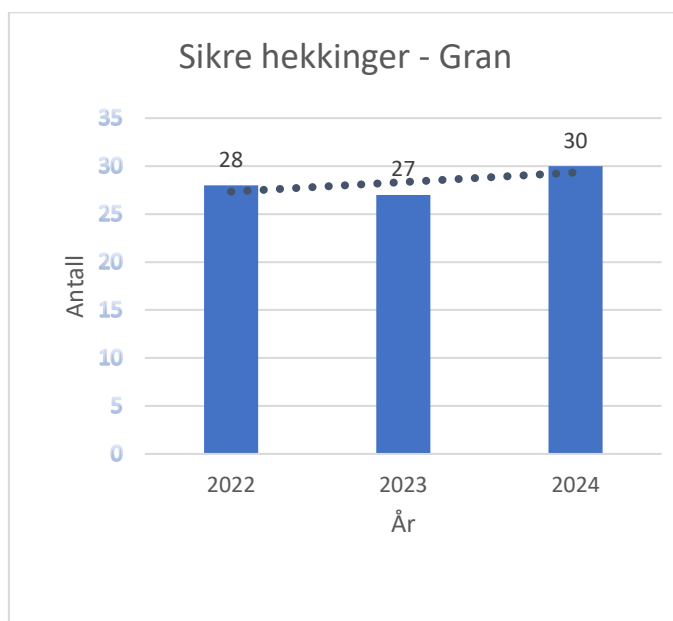
Tabell 5: Oversikt vipe hekking i 2024 for Gran

Område	Status hekkinger			Hekkesuksess				Antall pulli
	Sikker	Sannsynlig	Mulig	Sikker	Sannsynlig	Ukjent	Mislykket	
Bortaforsletta	5			2		2	1	4
Gjefsen - Hvattum	1					1		
Grinaker - Hole	3			2		1		8
Lysenlandet - Aschim	6			4	1		1	16
Skirstad	2			1	1			4
Hilden - Jorstad	6			3	1	1	1	11
Jorstad - Helmen	5	4		3	2			12
Vasslia	2			2				8
Gran	30	4	0	17	5	5	3	63

Tabell 6 viser oversikt over antall lokaliserte reir i kartlagte områder i Gran fra 2022 til 2024. Den statistiske trendlinjen i figur 12 (prikket linje) viser en svak positiv trend på antallet sikre hekkinger i Gran. I noen områder har det vært en økning, mens i andre en nedgang. På Søndre Melbostad ble det funnet 4 reir på en ny lokalitet. Fargemerking har vist at vipene kan endre hekkeområde. Det er derfor usikkerhet knyttet til utviklingen av antall hekkende par i Gran. Prosjektets vurdering er at bestanden har vært relativ stabil og at det er grunn til å anta at den ville ha vært negativ derom ikke tiltak hadde vært iverksatt.

Tabell 6: Sikre hekkinger(reir) i Gran 2022 til 2024.

Område	2022	2023	2024
Bortaforsletta	2	6	5
Gjefsen - Hvattum	0	0	1
Grinaker - Hole	3	7	3
Lysenlandet - Aschim	11	4	6
Skirstad	1	3	2
Hilden - Jorstad	2	4	6
Jorstad - Helmen	3	1	5
Vasslia	6	2	2
Gran	28	27	30

Figur 12: Utvikling av sikre hekkinger 2022 – 2024

3.3.3 Kartlagte områder i Jevnaker og Lunner kommune

Vedlegg B gir en oversikt over hekkinger og hekkesuksess i for Lunner og Jevnaker kommuner.

3.3.3.1 Område Volla – Sandstad (Lunner)

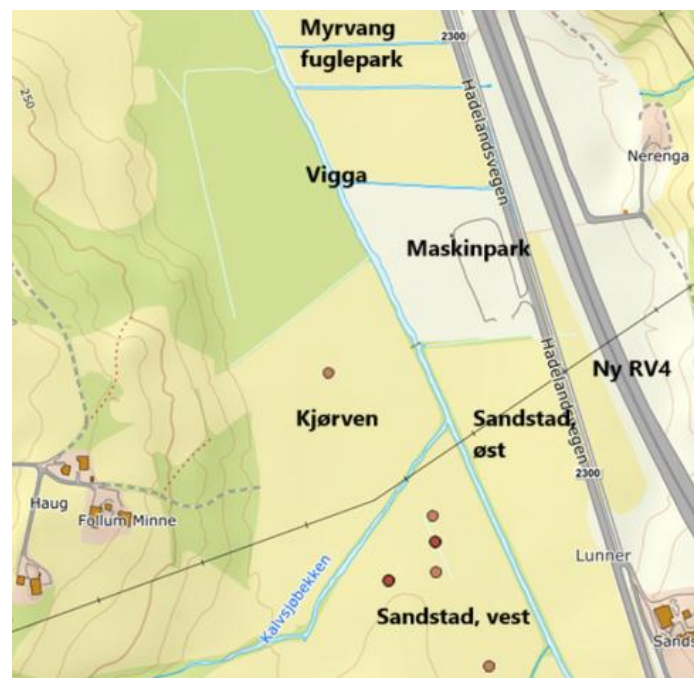
Området ligger langs elven Vigga mellom Felleskjøpet på Volla og Roa og er den mest produktive hekkelokaliteten for vipe i Lunner og Jevnaker kommune. Prosjektet har derfor lagt vekt på en grundig kartlegging av lokalitetene. Området har i de siste årene vært preget

av at Statens vegvesen har anlagt ny motorvei med mye anleggsaktivitet og en brakkerigg nær hekkelokalitetene. Brakkeriggen er fjernet og området har vært benyttet til maskinpark og lagring, Motorveien er åpnet for trafikk og det har i løpet av våren blitt utført oppryddingsarbeid og tilbakestilling av åkrer. Lite trafikk på gamle RV 4 medfører mindre forstyrrelser av hekkelokalitetene

Området består av åkrer hvor store deler blir oversvømt under vårflommen i Vigga, Dette gir gunstige betingelser for næringsøk. Statens vegvesen har anlagt et hekke- og rasteplass for ande- og vadefugler på det våteste området sør for Volla med dammer og mudderbanker for resting og næringsøk. Myrvang fuglepark ble offisielt åpnet den 2. juli.

Miljørådgiver Even Stensrudi ved Statens vegvesen og prosjektet har samarbeidet om kartlegging, registrering og vern av vippe og andre arter i området Volla – Sandstad.

Området Sandstad – Vigga er et velegnet område for etablering av avtale(r) om brakklegging over flere år. Området har vært sterkt påvirket av anleggsvirksomhet de siste årene og det anbefales å vente med ev. langsiktige avtaler til det blir avklart hvor vipene foretrekker å hekke etter at området på østsiden av Vigga er tilbakeført.

Figur 13: Oversiktskart Volla – Sandstad (Artskart 2.0)

De første vipene ble observert på lokaliteten den 26. mars og leggingen av de fire første kullene ble gjennomført mellom 11. og 19. april med klekking mellom 12. og 21. mai. To sene hekkinger ble funnet den 23. mai (egg lagt mellom 19. og 22. mai), mulig gjennlegginger etter mislykkete hekkinger. Ett av disse klekket mellom 15. og 19. juni, men ett ble funnet forlatt den 21. juni (3 kalde egg). Det var trolig ytterligere ett reir øverst i åkeren på Sandstad, vest, men det ble ikke lokalisert.

Alle reirene ble lagt på stubbåker og våronna ble gjennomført i første halv del av mai, midt i rugeperioden. Alle de seks lokaliserte reirene ble merket med to brøytetikker etter avtale med gårdbrukerne. Ingen av reirene ble ødelagt i våronna og det ble vellykket klekking av 20 egg. 16 pulli ble observert samtidig på Sandstad, vest og Kjørven. De 6 reirene som ble lokalisert på Sandstad, vest og Kjørven anses som en løs koloni i henhold til definisjon (Berg et al.. 1996). Vipene i en løs koloni samarbeider om varsling og forsvar mot predatorer (Grønnstøl, 2020) og kan være en årsak til at ingen av reirene ble røvet i år. Merking av reir har i stor grad bidratt til et vellykket resultat.

Juveniler og voksne vipper benyttet de fuktige områdene på begge sider av Vigga og Myrvang fuglepark til næringsøk.

I år ble alle seks reir lokalisert på vestsiden av Vigga, mens i fjor var alle hekkingene på østsiden. Det var trolig hekkinger på vestsiden i foregående, uten at disse ble lokalisert.

Sandstad, vest (97/4)

Det ble lokalisert 5 reir i stubbåker nederst mot Vigga på Kalvsjø gård (98/4). Alle reirene ble merket etter avtale med gårdbruker. Det var egglegging mellom 11. og 19. april i fire av reirene med vellykket klekking av 16 unger mellom 12. og 19. mai. Det siste kullet ble ferdig lagt rundt 20. mai (mulig omlegging) og ble funnet forlatt med 3 kalde egg den 21. juni av ukjent årsak. Det hekket trolig et par til øverst på åkeren, men reiret ble ikke lokalisert.

Kjørven (98/1)

Ett reir med 4 egg ble funnet den 25. april i stubbåker på grensen mellom Nedre Kjørven (98/1) og Ramstad (98/4). Reiret ble merket med to brøytetikker etter avtale med bruker av begge åkrene. Den 21. mai ble det konstatert vellykket klekking av 4 egg og unger ble observert på området sammen med foreldrene i påfølgende uker.

Volla, sør

Åkeren tilhørende Øvre Loken (42/1) nord for oppstillingsplassen er svært våt i april – mai på grunn av flom og innsig fra Vigga. Det ble observert parring og forberedte reirproper på åkeren den 18. -19. mai. Hekkeforsøket ble avbrutt på grunn av sen våronn den 20. mai.

Fugleparken Myrvang

Fugleparken og tilliggende fuktige områder ble benyttet som rasteplass under trekket næringsøk for en rekke ande- og vadefugler.

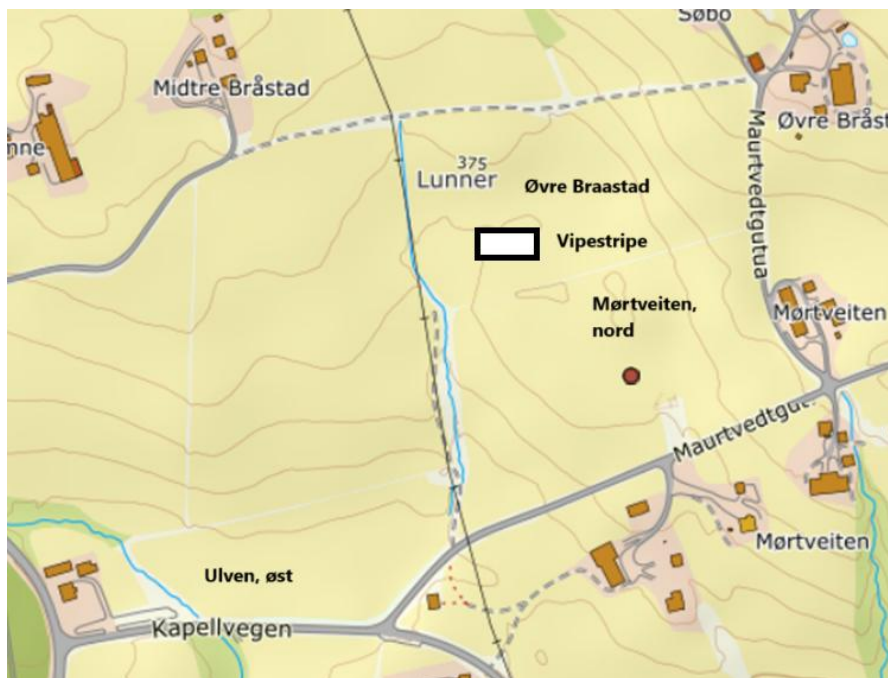
Næringsøkende voksne vipper ble observert i hele hekkeperioden. Vipeunger på vestsiden av Vigga klarer ikke å krysse elva før de er flygedyktige. Parken ble benyttet for næringsøk for flygedyktige juveniler som en forberedelse til høsttrekket. Dersom det blir hekkinger på østsiden av Vigga, er fugleparken tilgjengelig i hele hekkesesongen.

Andre arter som benyttet fugleparken til rasteplass og/eller næringsøk: Dverglo (konstatert hekking i nærområdet, gluttsnipe, grønnstilk, grågåås, kanadagås, krikkand, kvinand, sangsvane, skogsnipe, stokkand, strandsnipe og trane.

3.3.3.2 Område Nordre Oppdalen (Lunner)

Området Nordre Oppdalen ligger nord og øst for Elgsjøen mellom 340 og 400 m.o.h. Området er preget av korndyrking, eng, innmarksbeite og noe oppdyrket myr med dårlig drenering. Den 2. april ble det observert fem vipere på tre ulike lokaliteter i Nordre Oppdalen, to par og en hann. Det ble kun registrert en sikker hekking og det er sannsynlig at det var ett par til som hekket i området. Dette er en nedgang i forhold til foregående år. I motsetning til 2023 hvor var det fire sikre og en mulig hekking i området. På Ulven, øst var det to par som hekket i fjor på bare, fuktige områder på åkeren. I år var det få bare flekker som trolig førte til at åkeren ble mindre attraktiv. Årsaken kan være at det ble gravd en kabelgrøft langs åkeren ved Kapellvegen som kan ha bidratt til drenering. Det ble, etter avtale, brakklagt 2 daa på Øvre Braastad (46/11). Det ble ikke hekking på det brakklagte området, men det ble observert vipere som furasjerte der. På naboåkeren Mørtveiten, nord var det et reir som ble merket og hadde vellykket klekking av fire egg. Ungene vandret vekk fra åkeren, som var tørr og lite egnet for søk etter mat.

Figur 14: Oversiktskart Nordre Oppdalen

Mørtveiten, nord (54/6)

Den første observasjonen på åkeren av ett individ var den 2. april. Den 26. april ble ett reir lokalisert og merket med to brøytestikker etter avtale med gårdbruker. Den 23. mai var reiret tomt og det var små eggrester i reiskålen som tyder på vellykket hekking. Klekking er beregnet til rundt 17. mai. Åkeren ligger vestvendt i en relativt bratt helning og var tørket opp, slik at ungene hadde vandret til gunstige områder for næringsøk. De ble ikke observert etter klekking.

Braastad, øvre (46/11)

Den 2. april ble det observert to vipere på et bart område utkanten av en snødekt åker. Åkeren har området som er fuktige og gunstige for næringsøk. 2 daa ble brakklagt i fjor etter avtale og det ble en

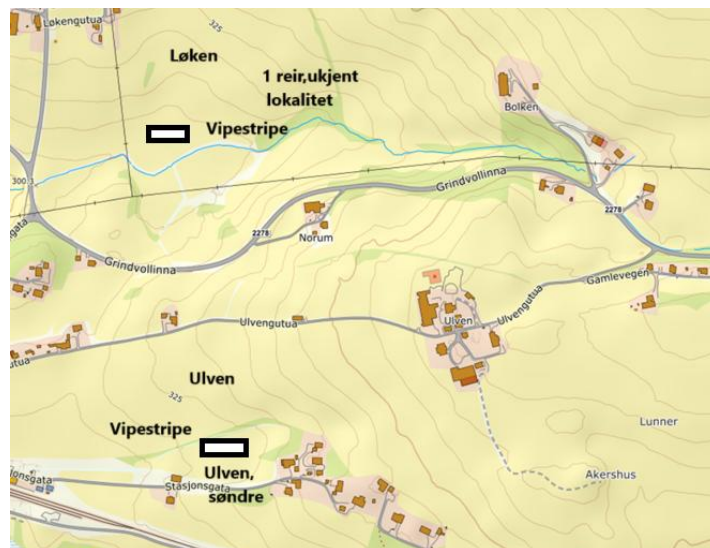
hekking på dette. I tillegg ble det brakklagte området benyttet til furasjering av vipere som hekket i nærområdet.

Ulven, øst

Det tidligere hekket ett eller to par og vært høy vipeaktivitet på åkeren. I år ble det ikke observert hekking og få vipere ble sett på åkeren. To vipere oppholdt seg på åkeren en tid, men ble ikke observert etter at åkeren ble sådd. Åkeren var tørrere, med færre bare flekker og var dermed en mindre attraktiv hekkelokalitet. Dette kan være forårsaket av at det ble lagt kabler i en grøft langs åkeren som bidro til bedre drenering.

3.3.3.3 Område Grindvoll - Ballangrud

Området ligger vest i Lunner kommune. Jordbruket består av korndyrking, men også noe potetdyrking. Det har tidligere vært årvisse hekkinger på området Løken og Ulven. I 2023 var det to vellykkede hekkinger. Prosjektet avtaler totalt 3 daa brakklegging på Løken (10/3) og Ulven, søndre (13/3) basert på erfaringer fra tidligere år. De første vipene (par) ble observert på Løken den 2. april.

Figur 15: Oversiktskart – Grindvoll (Artskart 2.0)

Løken (10/3)

Det ble ikke funnet reir på Løken, men gårdbruker opplyste at han, ca. 10 juni, observerte to voksne vipere med nesten flyvedyktige unger som furasjerte på avtalt vipestripe (se fig.). En av de voksne og minst en unge ble tatt av en hauk (trolig hønselhauk). Etter dette var det ingen vipere igjen på åkeren. Om hele kullet ble tatt eller om de vandret til et nytt område er uvisst. Dette kullet kan ha vandret inn fra Ulven (se nedenfor).

Observasjoner tyder på en sannsynlig hekking på Ulven (12/1). Området Grindvoll - Ballangrud har hatt årvisse hekkinger av vipe. I år var det fastslått en sikker hekking i området. Det har i flere år vært et revehi og i år ble det observert at en hauk tok både minst en voksen

vipe og unger på Løken. Predasjon kan være en årsak til nedgangen. Vipene skyr områder som er utsatt for predasjon (Grønstøl, 2020).

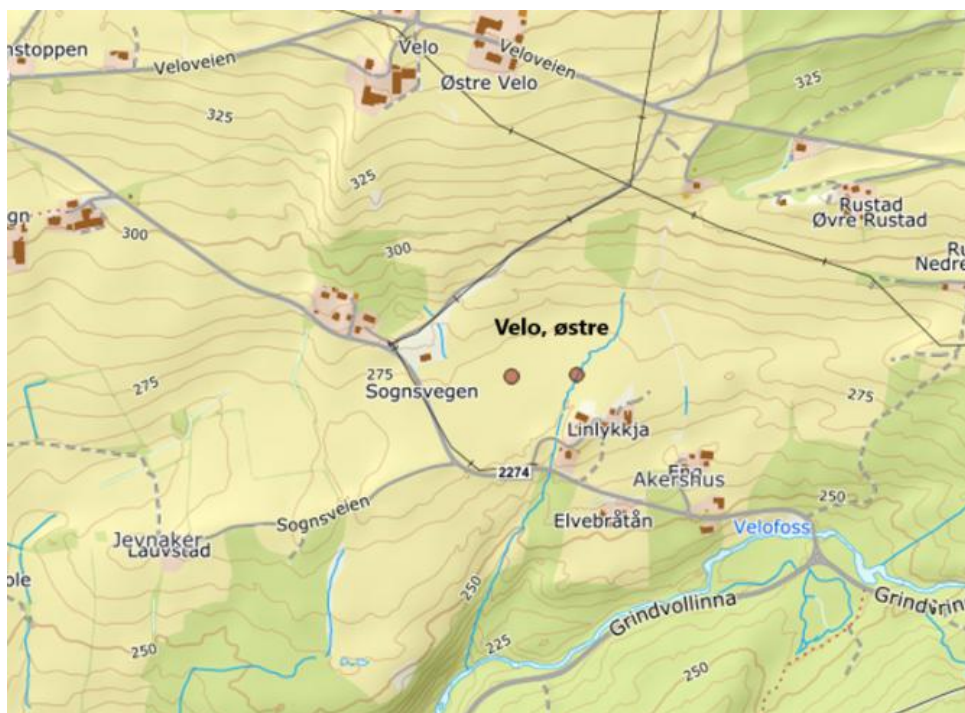
Ulven, søndre (13/3)

Basert på erfaringer fra tidligere år og observasjoner ble det avtalt en vipestripe på 1,5 daa på åkeren.

3.3.3.4 Område Sognsbygda (Jevnaker)

Området er et variert kulturlandskap med skog, Kornåkre og noe beitemark og eng.

området nordvest i Jevnaker kommune. Prosjektet har sjekket dette området årlig og ikke observert vipere. Det er heller ikke rapportert vipe i artsobservasjoner i området. De to første r ankom Østre Velo den 3. april og det ankom flere etter hvert som hekket der.

Figur 16: Oversiktskart Sognsbygda med Velo, østre (Artskart 2.0)

Velo, østre (54/6)

Lokaliteten på Østre Velo (54/6) er en eng som til dels er meget fuktig og godt egnet som hekkeområde. De første vipen ankom den 3. april og det ble observert flokker på opptil 6 individer, Det første reiret ble lokalisert den 21. april og den andre den 27. april. Begge reiret ble merket med to brøytetikker etter avtale med gårdbruker som opplyste at det har vært årvisse hekkinger på enga i mange år. Det første reiret ble klekket og ungene ble ringmerket den 12. mai og det andre reiret ble funnet tomt samme dag med spor som tydet på vellykket klekking. Registrert aktivitet i området tyder på at det har vært minst en hekking til på enga, kanskje to.

Åkeren på Østre Velo er den eneste lokaliteten der man med sikkerhet kan fastslå at det har vært hekking av vipe i Jevnaker kommune i år. Enga fremstår som en meget god

hekkelokalitet, men det er gjort forberedelser til drenering. Dette vil i beste fall vesentlig forringe hekkemulighetene.

3.3.3.5 Område Toso - Sløvika (Jevnaker)

Rønnerud

Ett par har hekket på Rønnerud de foregående år, men i år ble det ikke registrert sikker hekking.

3.3.4 Sammendrag av vipe hekkinger i Lunner og Jevnaker 2024

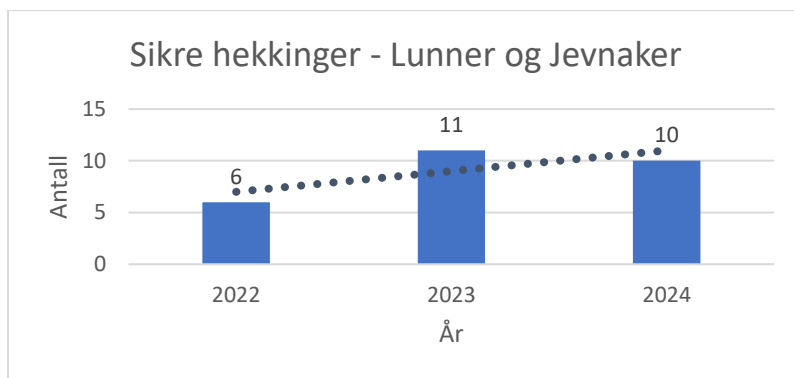
Det ble funnet 10 reir med totalt 35 egg. 6 reir ble lagt på stubbåker, 2 på eng og 1 pløyd åker. 9 av reirene ble merket med to brøytetikker og dermed vernet under våronna. I 8 av reirene var det vellykket klekking med totalt 32 unger. Ett reir med 3 egg ble funnet forlatt av ukjent årsak. Hele eller deler av et kull og minst en voksen vipe ble tatt av hauk. Totalt 5 daa ble brakklagt (vipestriper) på tre forskjellige lokaliteter basert på registrerte hekkinger i foregående år. Årets erfaringer har vist at det er mest hensiktsmessig å avtale brakklegging etter at ev. reir er lokalisert i områder hvor det ikke har vært registrert løse kolonier (flere par i på samme lokalitet året før. På gode hekkelokaliteter hvor det har vært hekking i løse kolonier, kan det være hensiktsmessig å forhåndsavtale brakklegging av fuktige områder for næringsøk i hekkesesongen.

Tabell 7: Oversikt vipe hekking i 2024 for Lunner og Jevnaker

Område	Status hekkinger			Hekkesuksess				
	Sikker	Sannsynlig	Mulig	Sikker	Sannsynlig	Ukjent	Mislykket	Antall pulli
Sognsbygda	2	1	1	2				8
Sandstad - Volla	6	1		5			1	20
Nordre Oppdalen	1	1		1				4
Grindvoll - Ballangrud	1	1						
Lunner og Jevnaker	10	4	1	8	0	0	2	32

Fig. 17 gir en oversikt over sikre hekkinger i Lunner og Jevnaker for årene 2022 til 2024. Selv om det har vært en liten nedgang i år, viser den statistisk beregnede trendlinjen (røde prikket) en svak positiv utvikling over disse årene. Nedgang i antall sikre hekkinger i områdene Grindvoll – Ballangrud og Nordre Oppdalen (totalt 4) bidro negativt. Det var en positiv utvikling på området Sandstad – Volla i Lunner og Sognsbygda i Jevnaker. Lokalitetene i disse områdene er fuktige åker og eng som gir gode hekkemuligheter. Begge hekkeområdene hadde løse kolonier, som er mer robuste mot predatorer.

Selv om trendkurven i fig. 17 viser en positiv utvikling, tolker prosjektet at antall hekkende par har vært relativt stabil de siste årene. Den positive trenden skyldes at det ble funnet hekkinger på nye lokaliteter, hvor gårdbrukerne har opplyst at det har vært årvisse hekkinger.

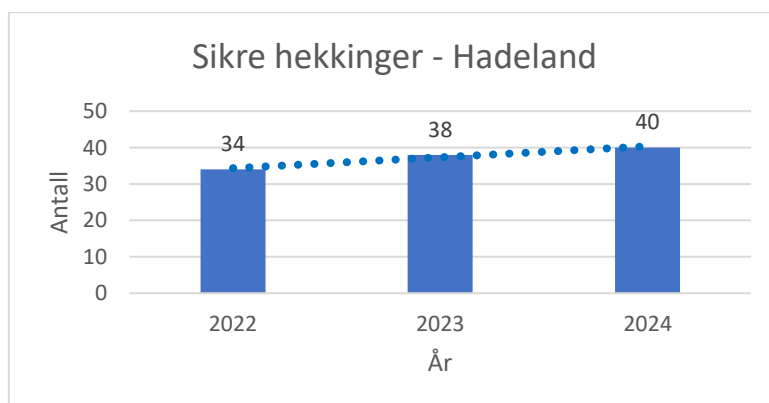
Figur 17: Utvikling av sikre hekkinger 2022 – 2024

3.3.5 Registrerte vipehekkinger på Hadeland 2022 – 2024

Tabell 8 gir oversikt over sikre vipehekkinger på Hadeland for perioden 2022 til 2024. Selv om det har vært varierende antall hekkinger på lokalitetene, viser trendlinjen i fig. 18 en positiv utvikling. Det har i perioden vært utført omfattende tiltak for å verne reirene og øke muligheter for næringsøk (hovedsakelig merking av reir og brakklegging). De fleste vipene på Hadeland starter eggleggingen før våronna og reirene er svært utsatte for å bli ødelagt. Det er derfor grunn til å anta at prosjektets arbeid, økonomisk støtte til tiltak og positive gårdbrukere har bidratt til at mange kull har blitt hindret fra å bli ødelagt. Prosjektet har lokalisert flere reir på to nye lokaliteter hvor gårdbrukere har opplyst at det har vært årvisse hekkinger. Prosjektet anslår derfor at, til tross for en positiv trend på antall reir (fig. 18) at hekkebestanden har vært relativt stabil de siste tre årene. Det er grunn til å fastslå at det ville ha vært en nedgang i hekkebestanden dersom det ikke hadde vært iverksatt tiltak.

Tabell 8: Registrerte vipehekkinger på Hadeland fra 2022 til 2024

Område	Sikre			Sannsynlige			Mulige		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Gran	28	27	30	4	9	5	2	2	0
Lunner og Jevnaker	6	11	10	1	0	4	6	1	1
Hadeland	34	38	40	5	9	9	8	3	1

Figur 18: Utvikling av sikre hekkinger 2022 – 2024

3.3.6 Ringmerking av vipe

Utdrag av rapport: AG Stenbråten (2024) Vipekartlegging Lysenlandet DNV 2024:26.

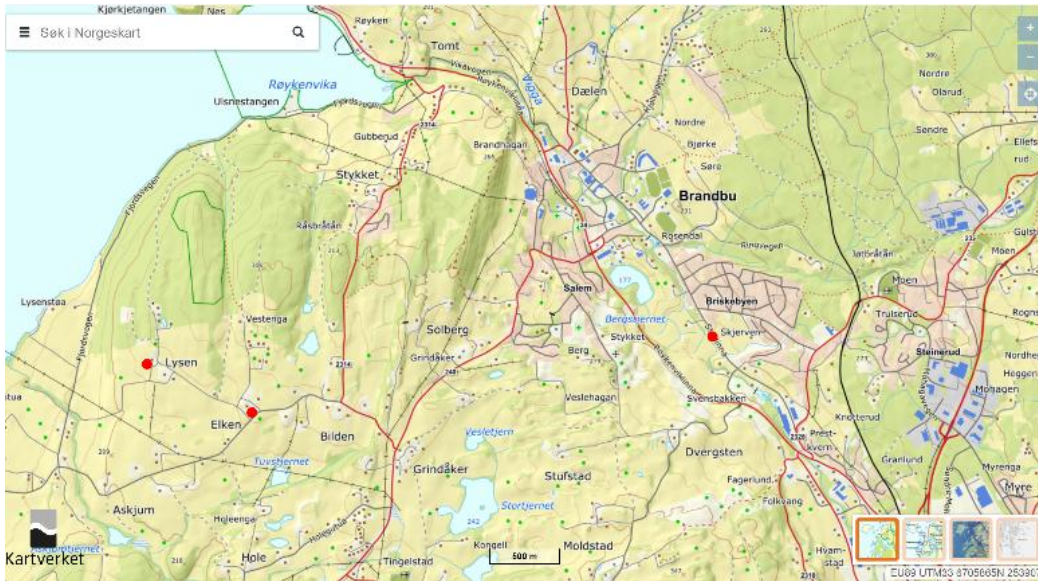
«Under detaljkartleggingen benyttes fargemerking av individer. Dette er av betydning for å se individers tilbakevending til tidligere hekkelokaliteter, til regionens øvrige lokaliteter, og samtidig kunne kartlegge bruk av ulike nærliggende biotoper som vipene vandrer med kullene for utnyttelse av leve- og oppvekstområder. Innenfor Gran kommune er det begrensede lokaliteter som er aktuelle hekkeområder, og det er derfor inkludert merking ved de lokaliteter som er tilgjengelige. Resultatene kan også brukes i sammenligning lokaliteter imellom, og til å følge utviklingen av individenes retur til lokalitetene over tid.

Under årets observasjoner av fargemerkede individer, bevises vipenes vandring under hekkeperioden (ref. omtalt under lokalitet på Alm Nord og Alm Sør) og hvordan områdene knyttes sammen som helhetlige viktige biotoper. Ved kontroll av J1008 (ref. bilde 1 og figur 19 nedenfor) får vi også dokumentasjon på vipenes retur til regionen, for første gang dokumentert at en unge som er klekket her også vender tilbake, og videre hvordan den utnytter omkringliggende biotop som næringsområde før hekking».

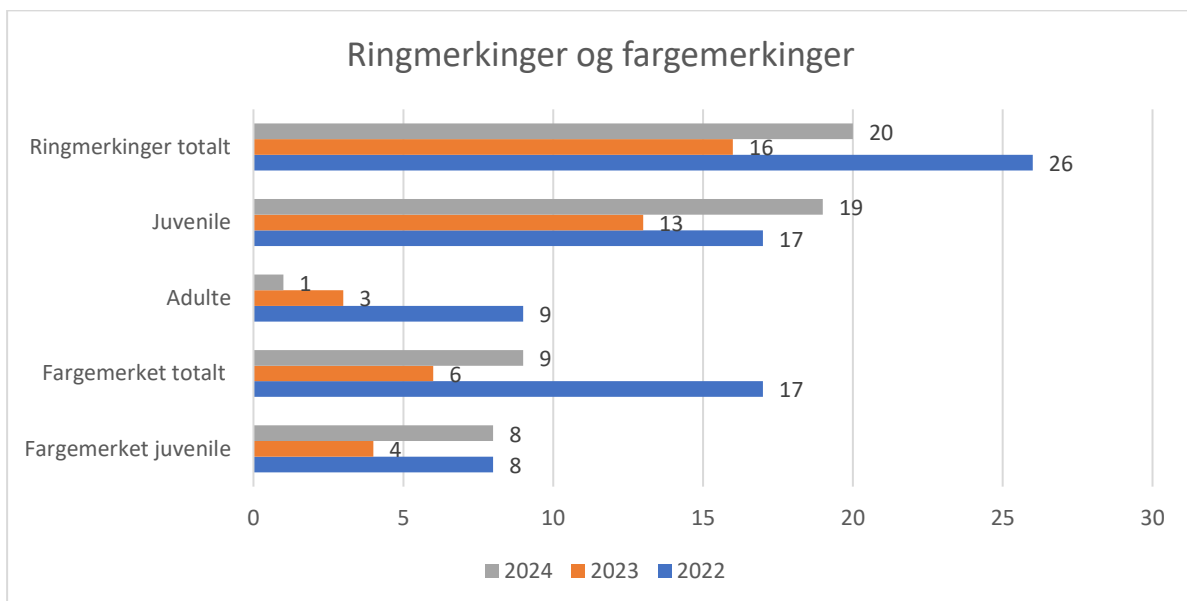
Bilde 1: Ungt individ ble fargemerket J1008 (metallring K16318) på Dvergsten i Brandbu 18.juni 2022. Lisensmerker 1583 Anne Gri Stenbråten

Bilde 2. Mot øst, under gården Dvergsten i Brandbu, der individet J1008 ble merket i 2022 som årets kull. I år (2024), i individets tredje leveår (3K) ble det observert næringsøkende den 14.april, mot vest fra Brandbu, ved Elken. Den 7.mai er J1008 hekkende, ytterligere lengre vestover mot Randsfjorden, ved Lysen Østgården.

Totalt er 62 individer ringmerket med metallring, og av disse har 32 individer i tillegg fått fargering. Juvenile eller 1K, har fått fargering plassert på høyre fot, mens hekkende adulte har fargering plassert på venstre fot. Dette forenkler identifisering ved avlesing. Under hekkesesong 2023 - 2024 har det vært kontroller på 8 av til da 23 fargemerkede individer i Gran kommune, som har returnert tilbake hit for hekkesesongen. En så betydelig andel som hele 34% av de merkede vipene. Dette dokumenterer betydningen av det begrensede geografiske leveområdet som vår «Hadelands-koloni» har til rådighet.

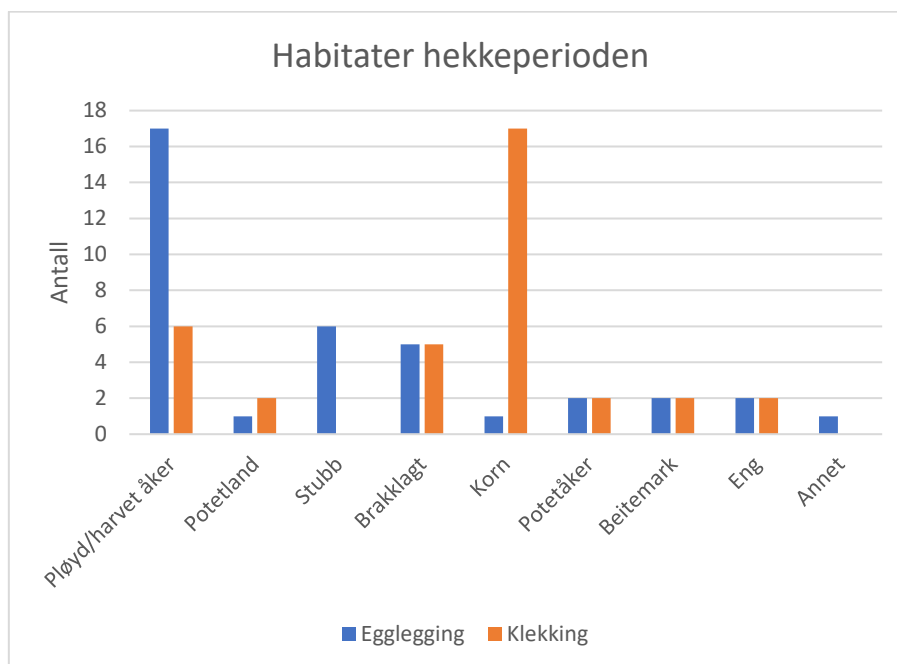

Figur 19: Oversikten viser fordeling av merkede individer av vipe fra oppstart i 2022 til 2024. Lisensmerker 1583, Anne Gri Stenbråten.

3.3.7 Habitater under egglegging og klekking på Hadeland

Fig. 20 gir en oversikt over habitater under eggleggingen, dvs. foretrukne hekkelokalitet og habitatene tilstand under klekking. Oversikten viser at vipene i stor grad velger hekkelokaliteter på pløyd eller brakklagt jord. Vipene velger hekkehabitater som gir god kamouflasje (Grønstøl, 2020), noe som trolig er årsaken.

Vipene starter hekkesesongen før våronna på Hadeland. Reirene som er lagt på stubbåker og pløyd åker blir i stort omfang jordbearbeidet og sådd i rugeperioden, noe som gjør reirene svært utsatt for ødeleggelse. Kun 4 reir ble lagt på beitemark eller eng og 2 reir ble lagt på potetland (fjorårs potetåker). I år ble det potetsetting etter at reirene var klekt. Det var kun ett reir som ble funnet utenfor jordbrukslandet. Dette lå på en kalksmergelslette med sparsom vegetasjon ved Skirstadtjernet i Gran.

Figur 20: Habitater under egglegging og klekking på Hadeland 2024

3.3.8 Vipe hekkesuksess

Vedlegg A og B viser hekkesuksess i de kartlagte områdene på Hadeland.

Det ble påvist totalt 40 sikre hekkinger (reir) på Hadeland. For 25 av disse ble det påvist vellykket klekking av totalt 95 vipeunger. Det var trolig vellykket klekking i ytterligere 5 reir, mens hekkesuksessen i 5 reir er ukjent,

Av disse ble det påvist, 25 vellykkede hekkinger (17 i Gran og 8 i Lunner og Jevnaker). Ytterligere 5 reir ble trolig klekket og i 5 reir var hekkesuksessen ukjent. I fire av de påviste reirene var det mislykket hekking av ulike årsaker.

Vipeungene er vanskelig og tidkrevende å observere i vegetasjonen etter at de har forlatt reiret. Det har derfor ikke vært mulig å fastslå hvor mange av disse som ble flyvedyktige.

Tabell 9: Vipe hekkesuksess på Hadeland i 2024

Område	Hekkesuksess (av sikre hekkinger)				
	Sikker	Sannsynlig	Ukjent	Mislykket	Antall pulli
Gran	17	5	5	3	63
Lunner og Jevnaker	8	0	0	2	32
Hadeland	25	5	5	5	95

3.3.8.1 Årsaker til mislykkete hekkinger

Det ble registrert 5 mislykkede r av totalt 40 sikre hekkinger. I tre av reirene ble egg funnet kalde og forlatt av ukjent årsak. Ett reir ble ødelagt under våronna ved et uhell selv om det var merket. Ett kull ble helt eller delvis predatert av hauk.

3.4 Kartlegging av storspove

En flokk på 56 storspover ble observert på Aschimlandet ved Randsfjorden den 18. mai og den 23. mai ble det observert en hann med sang/spill ved Tommelsjøen på Grans Østås. Tommelsjøen er det eneste området på Hadeland det er sannsynlig at det har hekket storspove de siste årene. Området rundt sjøen er gammelt seterlandskap med beiting av storfe og sau og myr. Det er også ressurskrevende å finne reiret til storspove, som har store revir. Prosjektet har ikke prioriter kartlegging av storspove i år, fordi det ikke er behov for vern rundt Tommelsjøen og at det er ressurskrevende å lokalisere reir.

3.5 Kartlegging åkerrikse og vaktel

Det ble ikke observert åkerrikse på Hadeland i år. Siste observasjon var i 2021.

Det ble registrert 3 vaktler i Lunner og 7 i Gran i 2024. Ingen hekkinger ble lokalisert og tiltak ble ikke iverksatt.

3.6 Taksering av sanglerke, gulspurv og buskskvett

Prosjektet har de siste tre årene gjennomført takseringer langs faste ruter.

Takseringsrutene ligger jevnt fordelt i kulturlandskapet og representerer ulike biotoper på Hadeland. Hovedhensikten er å finne utbredelsen av artene og indeksering av antall observasjoner for å vurdere og overvåke utviklingen av artene. Det er ni ruter på totalt 24,4 km i Gran og to ruter på totalt 6,7 km i Lunner som tilfredsstill de krav som er fastsatt for gjennomføring og som inngår i resultatene nedenfor. Vedlegg D gir en oversikt på resultatene for hver enkelt rute.

Det er mange faktorer som kan påvirke resultatene, bl.a.:

- Forskjeller i klimaet mellom årene.
- Forskjeller i været på dagene rutene er gått i det enkelte år.
- Den enkelte rute er gjennomført på noe forskjellige datoer (24. mai +/- 7 dager).
- Forskjeller mellom deltagerne (hørsel, syn og kunnskaper).

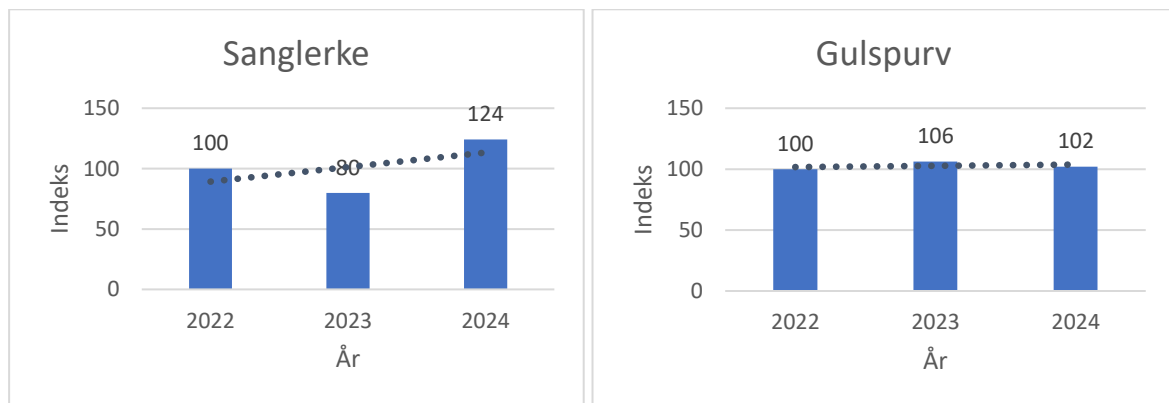

Tabell 10: Observerte par av gulspurv og sanglerke langs takseringsrutene

Område	Gulspurv			Sanglerke		
	2022	2023	2024	2022	2023	2024
Gran	17	33	30	45	36	62
Lunner	32	19	20	34	27	36
Hadeland	49	52	50	79	63	98

Buskskvetten synger mer aktivt om kvelden og natten. Antallet buskskvett som ble observert er derfor trolig underrapportert og derfor ikke indeksert.

Se vedlegg C for resultater fra de enkelte takseringsruter.

Figur 21: Indekser for sanglerke og gulspurv for Hadeland

Fig. 21 viser utvikling av indeksene fra 2022 til 2024. Trendlinjen (rød prikket linje) viser en positiv utvikling av bestandene langs rutene. Resultatene fra de ulike årene har en usikkerhet forårsaket av årsaker beskrevet ovenfor. Det er nødvendig å gjennomføre takseringer over flere år for å anslå utviklingen av bestandene med akseptabel grad av usikkerhet.

Prosjektet har også beregnet anslag på tettheten av artene (se vedlegg C).

Gjennomsnittstettheten av gulspurv er størst på Ballangrud i Lunner med 17,2 par/km² og Eidsand i Gran med 9,2 par/km² og for sanglerke 19,7 par/km² på Ballangrud i Lunner og 20,5 par/km² på Knutstad i Gran. Det er stor variasjon av tettheten mellom takseringsrutene, i samsvar med artenes foretrukne biotoper

3.7 Tiltak 2024

Tilskuddsordningen for tiltak i Gran ble fra 2023 lagt til RMP Innlandet. Prosjektet søkte Statsforvalteren for Oslo og Viken om midler for å gi støtte for tiltak. Prosjektet fikk tilsagn om midler fra Statsforvalteren som er benyttet til å gi gårdbrukere tilskudd for vernetiltak i Lunner og Jevnaker. I Gran søkte gårdbrukerne, støttet av koordinator fra DNV, om tilskudd direkte til Statsforvalteren Innlandet.

3.7.1 Vipestriper/brakklegginger i Gran kommune

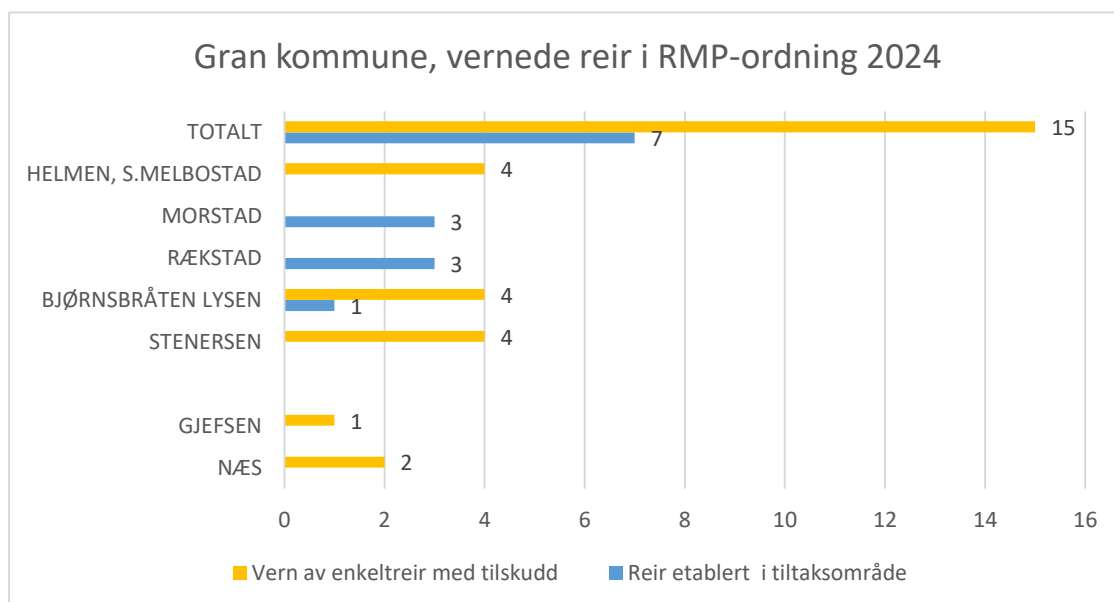
Sitat rapport Stenbråten AG (DNV 2024:24), kapittel 3.1 Tiltaksområder i Gran kommune, avsatt til leve-, hekke- og næringssøksområder: «I 2024 deltok 11 grunneiere med tiltaksområder, hvorav 8 områder med høy sats på til sammen 68 daa, og 18 daa. vedrørende lav sats som omfatter vern av reir samt et brakklagt tiltaksområde. Tre grunneiere hadde tiltak innenfor begge satser. Totalt ble det avsatt 86 daa. til formålet».

Valg av områder for vern av hekke og leveområder må vurderes på bakgrunn av et sammensatt behov under hekketiden. Tiltaksområder uten etablert hekking er ikke å anse som mislykket vernetiltak. Flere tiltaksområder fungerer veldig bra som næringsområder for flere arter. Nedenfor følger en oversikt over registrerte hekkinger i tiltaksområder og hekkinger der enkeltreir er vernet i tilskuddsordningen etter lav sats tilsvarende 1 daa.

Fem grunneiere i Gran kommune deltok i vern av enkeltreir (4 i 2023) der 15 reir ble omfattet av ordningen. 7 reir ble etablert i tiltaksområder, slik at totalt 22 hekkinger ble omfattet av RMP-ordningen.

Videre ble leveområdene vernet fram til 31. juli som også sikret individer av sein klekking en trygg oppvekst.

Tiltaksområdene produserte samtidig leveområder for flere arter gjennom hekketiden. Særlig gulspurv, sanglerke og dverglo var mulig å observere gjentatte ganger i flere av tiltaksområdene, og en tjeld (NT) etablerte hekking i potetåker hos Næs.

Figur 22: Etablering av reir i tiltaksområder og vern av enkeltreir. Ref. rapport Stenbråten AG (DNV 2024:24)

3.7.2 Merking av vipereir i Gran kommune

Tabell 11: Merking av vipereir i Gran kommune

Område	Reir merket	Type tilskudd
Dvergsten (105/1)	5	RMP
Øvre Gjefsen (157/1)	1	RMP
Ødegarden (131/4)	3	RMP tilskuddsområde
Lysen (114/1)	2	RMP
Lysen Østgarden (114/1)	1	RMP
Lysenstøa (Nes) (114/3)	2	RMP
Kjekstad (176/1)	1	RMP
Alm, nord (140/2)	1	RMP tilskuddsområde
Forten, nord (169/1)	1	RMP
Jorstadmyra (168/2)	1	RMP
Søndre Melbostad (170/2, 170/9)	4	RMP
Haug, nord (125/1)	2	RMP
Totalt Gran kommune	24	

3.7.3 Vipestriper/brakklegginger i Lunner og Jevnaker kommune

Prosjektet avtalte tilskudd for totalt 5 daa brakklegging (vipestriper) i Lunner kommune. Iht. avtale ble vipestripene ikke utsatt for noen form for inngrep før 15. juli.

Tabell 12: Avtalte vipestriper/brakklegginger i Lunner kommune

Tiltaksområder (gnr/bnr)	Areal (daa)	Type tilskudd
Braastad, øvre (46/11)	2	Avtalt med prosjektet
Løken (10/3)	1,5	Avtalt med prosjektet
Ulven, søndre (13/3)	1,5	Avtalt med prosjektet
Totalt	5	Avtalt med prosjektet

3.7.4 Merking av vipereir Lunner og Jevnaker kommune

Samtlige 9 reir som ble funnet i Lunner og Jevnaker ble merket før våronna, etter avtaler om tilskudd med gårdbrukerne.

Tabell 13: Merking av vipereir i Lunner kommune

Lokalitet	Reir merket	Type tilskudd
Sandstad, vest (97/4)	5	Avtalt med prosjektet
Kjørven (98/1)	1	Avtalt med prosjektet
Mørtveiten, nord (54/6)	1	Avtalt med prosjektet
Velo, øst (54/6)	2	Avtalt med prosjektet
Totalt Lunner og Jevnaker kommune	9	Avtalt med prosjektet

3.7.5 Drøfting av tiltak

Både prosjektets observasjoner og erfaringer fra RMP-tiltakene, samt prosjektets tiltak i Lunner og Jevnaker, ligger til grunn for drøftingen.

Vipene ankom hekkeområdene fra midten av mars, og eggleggingen begynte rundt 10. april. Våronna startet i de tidligste områdene i slutten av april og i de seneste områdene i midten av mai. Tidlig egglegging medførte at de fleste kullene fortsatt var under ruging da våronna begynte. Vipereirene er vanskelige for gårdbrukerne å oppdage, noe som øker risikoen for at de blir ødelagt. Siden eggleggingen vanligvis starter før våronna på Hadeland, har merking av reir for å unngå ødeleggelse under våronna og påfølgende drift vist seg å være det mest effektive vernetiltaket. Merking av reir medfører noen ulemper for gårdbrukerne, men tilskuddsordninger har hatt en positiv effekt på andelen reir som blir merket.

I Gran har det blitt gjennomført brakklegging på opptil 10 dekar jord, fordelt på flere åkrer med avtaler som gjelder fra 2023 til 2026. Erfaringene har vist at disse områdene har blitt brukt både til hekking og næringssøk. I Lunner ble det i år avtalt tre mindre vipestriper (1,5–2 dekar), basert på observasjoner og erfaringer fra foregående år. I år ble det imidlertid færre hekkinger i områdene med vipestriper enn forventet, og stripene ble i mindre grad brukt til næringssøk. Eggleggingen begynner normalt minst tre uker før våronna i de tidligste områdene. På dette tidspunktet kan pløyde åkrer og brakkleggingsområder ikke skilles visuelt, og det er derfor tilfeldig om reiret legges på eller utenfor stripen. Det er mest effektivt å inngå avtaler om vipestriper på fuktige områder etter at reirene er lokalisert, i kombinasjon med merking av reir utenfor stripen. På lokaliteter med årlig hekking i løse kolonier (flere reir nært hverandre) er det mest hensiktsmessig å inngå flerårige avtaler med gårdbrukerne om større brakklagte områder, slik det gjøres i RMP Innlandet.

Vipenes hekkeområder på Hadeland er hovedsakelig knyttet til fuktige åkre og enger. På slike områder dannes løse kolonier hvor vipene kan forsvare seg i fellesskap. Eksempler på slike områder inkluderer Bortaforsletta og Holemyra i Gran, Volla-Sandstad i Lunner, og Velo (Sognsbygda) i Jevnaker. Disse områdene har en reproduksjon som kan bidra til spredning av bestanden til andre områder på Hadeland. Under prosjektet har det foregått drenering på enkelte hekkelokaliteter, noe som har hatt en negativ effekt på hekkingen. Det anses som svært viktig for hekkebestanden av vipe på Hadeland at våtmarksområdene i de mest produktive hekkeområdene bevares.

4 Konklusjoner og anbefalinger

BirdLife Norge Hadeland lokallag etablerte i 2021 prosjektet «Bakkehekkende fugler i kulturlandskapet» som et pilotprosjekt i Gran kommune. Fra 2022 ble prosjektet utvidet til også å omfatte kommunene Lunner og Jevnaker, og dekker nå hele Hadeland. Året 2021 ble brukt til opplæring av prosjektdeltakerne og til utvikling av metoder for feltarbeid og analyser. Prosjektet har derfor valgt å basere årets vurderinger på data fra årene 2022 til 2024 (for hele Hadeland). Utfordringene har vist seg å være størst for vipa, og derfor har prosjektet prioritert innsatsen for å verne denne arten, samtidig som bestandsutviklingen for de øvrige fokusartene overvåkes.

De første vipene ankom Hadeland rundt 15. mars, og de første eggene ble lagt rundt 10. april, omtrent én uke tidligere enn normalt. Våronna startet i de lavtliggende områdene i slutten av april og pågikk til rundt 20. mai, noe som betyr at de fleste kullene fortsatt er under ruging i denne perioden og dermed utsatt for risiko for ødeleggelse under våronna. I Gran ble det funnet 30 vipereir, hvorav 24 ble merket, og i Lunner og Jevnaker ble ni reir merket for å beskytte dem mot jordbruksdrift. Merking av reir anses som det mest effektive tiltaket for vern i rugeperioden, og det er sannsynlig at mange reir ble spart for ødeleggelse i år på grunn av denne innsatsen. Lokalisering og merking av reir krever betydelig innsats, og for å opprettholde et omfang som gir positiv effekt på reproduksjonen, anbefales det at tilskuddsordninger for reirmerking opprettholdes over lengre tid.

Hekkeområdene for vipe på Hadeland er knyttet til fuktige områder. Der flere par hekker nær hverandre (løse kolonier), har bestandene i stor grad blitt opprettholdt eller økt. De fleste slike kolonier finnes på fuktig jord langs elven Vigga, langs Randsfjorden, og på dårlig drenert åkerjord. På disse områdene har det vært gjennomført betydelig verneinnsats i form av brakklegging og reirmerking. I Gran er det etablert brakklagte arealer på opptil 10 dekar under RMP-ordningen med varighet frem til 2026. I Lunner og Jevnaker har prosjektet inngått avtaler om brakklegging av tre områder på mellom 1,5 og 2 dekar, med varierende resultat. Vipene ankommer ofte de brakklagte hekkeområdene tidlig, før vipestripene skiller seg ut fra de andre områdene. Det anbefales derfor å vente med brakkleggingsavtaler til vipene har etablert seg. For fuktige områder med flere års dokumentert hekking kan forhåndsavtaler likevel være hensiktsmessige. Det anbefales også at det blir mulig å inngå flerårige avtaler i Lunner og Jevnaker, tilsvarende ordningen i Gran kommune (RMP Innlandet).

Antallet sikre vipehekkinger har vist en svak positiv trend på Hadeland fra 2022 til 2024 (fig. 18). I samme periode har det blitt lagt ned betydelig innsats for å verne reir og hekkelokaliteter. Det er foreløpig for tidlig å trekke endelige konklusjoner, men det er grunn til å anta at denne innsatsen har bidratt til å dempe nedgangen i bestanden.

Prosjektet gjennomførte også taksering av sanglerke, gulspurv og buskskvett langs ni ruter, hvorav to i Lunner. Bestandsestimeringen i de ulike områdene gir informasjon om artenes utbredelse, og sammenligning av tettheten på Hadeland viser en svak positiv trend for både

gulspurv og sanglerke. Det er imidlertid noe usikkerhet knyttet til resultatene, og takseringer over flere år vil redusere denne usikkerheten.

Det er mulig at et storspovepar hekket ved Tommelsjøen på Gran Østås. I tillegg registrerte prosjektet tre vaktler i Lunner og syv i Jevnaker. Ingen hekkeforsøk ble imidlertid bekreftet, og tiltak ble derfor ikke iverksatt. Den siste observasjonen av åkerrikse på Hadeland var i 2021.

I år har prosjektet prioritert kartlegging og vern av vipa, som er kritisk truet. Kartlegging, leting etter reir, vernetiltak, registreringer og vurderinger er ressurskrevende. Prosjektet er gjennomført i henhold til plan og føringer i tilsagn fra Statsforvalterne.

5 Takksigelser

Takk til Statsforvalteren Innlandet for tilsagn om midler for drift av prosjektet og Statsforvalteren Oslo og Viken for tilsagn om tilskudd for tiltak og drift av prosjektet.

Takk til Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter for samarbeid om anbefalinger av tiltak og tiltaksområder.

Takk til gårdbrukere som bidro med tiltak som ga tilskudd og frivillige tiltak.

Takk til miljørådgiver Even Stensrud ved Statens vegvesen for bidrag og godt samarbeid med kartlegging, registrering og vern på område Volla – Sandstad og Myrvang fuglepark.

Takk til medlemmer i prosjektgruppen for en omfattende innsats: Even Raassum, Per Olsen, Tosten Tøfte, Marit Løvbrøtte og til prosjektmedarbeiderne Knut Sterud, Olaf Ballangrud og Jan Jansen for utmerket støtte under gjennomføringen.

Takk til alle som har bidratt med registrering og rapportering i artsobservasjoner.no.

6 Kildeliste

Artsdatabanken (2021) *Rødlista - hvem, hva, hvorfor? Norsk rødliste for arter*

2021. <http://www.artsdatabanken.no/rodlisterforarter2021/Rodlistahvavemhvorfor> Nedlastet 05/juni/2022

Berg A., Lindberg, T. & Kallebrink, K.G. (1992). Hatching success of lapwings on farmland differences between habitats and colonies of different sizes. *J. Anim. Ecol.* 61,

Bibby, C. J., Burgess, N. D., Hill, D. A., Mustoe, S. (2000). *Bird Census Techniques 2. edition*, BTO, Academic Press, London.

Buckland, S.T., Anderson, D.R., Burnham, K.P., Laake, J.L., Borchers, D.L., & Thomas, L. (2001). *Introduction to Distance Sampling: Estimating Abundance of Biological Populations*.

Department of Ecology at the Swedish University of Agricultural Sciences, Uppsala Sweden (2018). *Farmers for Skylarks*. <https://www.lantmannen.se/siteassets/documents/02-vart-ansvar-jord-till-bord/klimat-och-natur/farmers-for-skylarks-june-2018.pdf>

Donald, F. D. (2004). *The Skylark*, T. A. Poyser, A & C Black Publisher Ltd.

Gaarder, G., Høitomt, G., Kasenborg, I. G., Larsen, B. H., Opheim, J., Roang, J. K. (1998). *Fugler i Oppland*, Norsk Ornitologisk Forening, avd. Oppland.

Grønstøl, G. (2020). *Vipa – kamp og kurtise I kulturmarka*. Eget forlag.

Haftorn, S. (1971). *Norges fugler*. Universitetsforlaget.

Heggøy, O. & Eggen, M. (2020). *Tiltak for bakkehekkende fugler i jordbrukslandskapet*. NOF - Rapport 2020-3. https://www.birdlife.no/prosjekter/rapporter/2020_03_NOF.pdf

Heggøy, O. & Øien, I. J. (2014). *Vipa går en usikker framtid i møte*. Vår fuglefauna 3-2014.

Henriksen, A.G.S & Bosse, O. (2021). *Prosjekt bakkehekkende fugler i kulturlandskapet NOF Hadeland - Rapport 2021*

Henriksen, A.G.S & Bosse, O. (2022). *Prosjekt bakkehekkende fugler i kulturlandskapet BirdLife Norge Hadeland lokallag- Rapport 2022*

Henriksen, A.G.S & Bosse, O. (2023). *Prosjekt bakkehekkende fugler i kulturlandskapet BirdLife Norge Hadeland lokallag- Rapport 2023*

Henriksen AGS 2023 Vipekartlegging Lysenlandet (DNV 2023:20) Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter.

Henriksen AGS 2023 Tiltaksområder for bakkehekkende fugler i Oppland (DNV 2023:14) Dokkadeltaet Nasjonale Våtmarkssenter.

Isaksen, K., Eie, K., Folvik, A, Øien, I. J. (2004). *Kartlegging og overvåking av åkerrikse – Metodebeskrivelse og kvalitetssikring av informasjon om en direkte truet art*. NOF - Rapport 7-2004.

https://www.birdlife.no/fuglekunnskap/prosjekter/rapporter/2004_07_aakerrikse.pdf

Landbrukskontoret for Hadeland og Nittedal (2018): Fakta om landbruket på Hadeland.

<https://grankommune.custompublish.com/getfile.php/4269665.2576.wpinjapblsp7bl/Fakta+om+landbruket+p%C3%83%C2%A5+Hadeland+-+20.+februar+2018.pdf?&force=1>

LRSK Vest-Agder (2015). *Manual for registrering av hekkefunn i*

www.artsobservasjoner.no/fugler

(AO)https://www.birdlife.no/innhold/bilder/2015/05/08/3269/retningslinjer_for.pdf

Nibio (2017). *Stripespredning mest effektivt*. <https://www.nibio.no/nyheter/stripespredning-mest-effektivt>

Norges Bondelag & BirdLife Norge (2022): *Fugler i jordbrukslandskapet – Hvordan ta vare på de bakkehekkende artene*.

https://www.birdlife.no/innhold/bilder/2022/03/30/8734/veileder_bakkehekkende_fugler_i.pdf

Norsk Ornitologisk Forening: *Norske fugler*.

https://www.birdlife.no/fuglekunnskap/fugleatlas/index.php?taxon_id

Pedersen, C. (2020). Fugler i jordbrukslandskapet: Bestandsutvikling og utbredelse. Perioden 2000-2017. Nibio - Rapport 2020.

Sharpe, F. E., (2006). Productivity and Population Trends of Northern Lapwing (*Vanellus vanellus*) in Britain. University of Bath Department of Biology and Biochemistry.

Shrubb, M. (2007). *The Lapwing*, T. A. Poyser, A & C Black Publisher Ltd.

Statsforvalteren i Innlandet, 2023. *Tilrettelegging av hekke- og beiteområder for fugl*.

<https://www.statsforvalteren.no/nb/innlandet/landbruk-og-mat/miljotiltak-i-jordbruket/regional-miljoprogram-for-jordbruket/tilrettelegging-av-hekke--og-beiteomrader-for-fugl/>

Statsforvalteren i Rogaland, 2021. *Vil du sette av ei «vipestripe» våren 2021?*

<https://www.statsforvalteren.no/Rogaland/Landbruk-og-mat/Miljotiltak/vil-du-sette-av-ei-vipestripe-varen-2021/>

Svensson, L. Mullarney, K., Zetterström, D. (2010). *Gyldendals store fugleguide*, 3. utgave. Gyldendals forlag ASA.

Vedlegg A - Oversikt vipehekkinger i Gran 2024

Område	Lokalitet	Status hekkinger			Hekkesuksess				
		Sikker	Sannsynlig	Mulig	Sikker	Sannsynlig	Ukjent	Mislykket	Antall pulli
Bortaforsletta	Dvergsten 1-24	1			1				4
	Dvergsten 2-24	1			1				4
	Dvergsten 3-24	1						1	
	Dvergsten 4-24	1					1		
	Dvergsten 5-24	1					1		
Gjefsen - Hvattum	Gjefsen 1 - 24	1					1		
Grinaker - Hole	Holemyra 1 - 24	1					1		
	Holemyra 2 - 24	1			1				4
	Holemyra 3 - 24	1			1				4
	Grinaker		1						
Lysenlandet - Aschim	Lysen 1 - 24	1			1				4
	Lysen 2 - 24	1			1				4
	Lysen 3 - 24	1						1	
	Lysen 4 - 24	1				1			
	Lysen Østgarden	1			1				4
	Nes 1 - 24	1			1				4
Skirstad	Kjekstad 1-24	1			1				4
	Skirstadtjernet SØ	1				1			
Hilden - Jorstad	Alm 1 - 24	1			1				4
	Alm 2 - 24	1			1				3
	Alm, Sør, tiltaksområde	1						1	
	Forten nord 1-24	1					1		
	Hilden sør	2			1	1			4
Jorstad - Helmen	Jorstadmyra 1-24	1	1		1				4
	Søndre Melbostad 1 - 24	1			1				4
	Søndre Melbostad 2 - 24	1			1				4
	Søndre Melbostad 3 - 24	1				1			
	Søndre Melbostad 4 - 24	1				1			
	Søndre Melbostad		2						
	Vestre Helmen		1						
Vasslia	Haug nord 1-24	1			1				4
	Haug nord 2 -24	1			1				4
Gran	Totalt	30	5	0	17	5	5	3	63

Vedlegg B - Oversikt vipehekkinger i Lunner og Jevnaker 2024

Område	Lokalitet	Status hekkinger			Hekkesuksess				
		Sikker	Sannsynlig	Mulig	Sikker	Sannsynlig	Ukjent	Mislykket	Antall pulli
Jevnaker	Velo, øst 1-24	1			1				4
	Velo, øst 2-24	1			1				4
	Velo, øst		1	1					
	Rønnerud			1					
Lunner, Sandstad-Volla	Sandstad, vest 1-24	1			1				4
	Sandstad, vest 2-24	1			1				4
	Sandstad, vest 3-24	1			1				4
	Sandstad, vest 4-24	1			1				4
	Sandstad, vest 5-24	1						1	
	Kjørven 1-24	1			1				4
	Volla, sør		1						
Lunner, N. Oppdalen	Mørtveiten, n. 1-24	1			1				4
	Braastad, øvre		1						
Lunner, Grindvoll	Ulven		1						
	Løken	1						1	
	Totalt	10	4	1	8	0	0	2	32

Vedlegg C – Taksering av sanglerke, gulspurv på Hadeland

Rute	Gulspurv								
	Lgd.	Antall par			Tetthet ⁴ (par pr. km ²)				
		2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022 - 24	
Ballangrud	2,9	15	14	13	18,5	17,2	16,0	17,2	
Eidsand	2,4	3	6	5	4,5	8,9	7,4	6,9	
Hvinden	4,6	0	13	4	0,0	10,1	3,1	4,4	
Knutstad	2,7	5		2	6,6	0,0	2,6	3,1	
Kolkinn	4,1	4	4	3	3,5	3,5	2,6	3,2	
Lysen	3,5	2	0	10	2,0	0,0	10,2	4,1	
Oppdalen	3,8	17	5	7	16,0	4,7	6,6	9,1	
Ringstad	3,3	3	10	5	3,2	10,8	5,4	6,5	
Raassum	3,4	0	0	1	0,0	0,0	1,1	0,4	
Hadeland	30,7	49	52	50	5,7	6,0	5,8	5,9	

Rute	Sanglerke								
	Lgd.	Antall par			Tetthet ⁵ (par pr. km ²)				
		2022	2023	2024	2022	2023	2024	2022 - 24	
Ballangrud	2,9	22	22	16	21,7	21,7	15,8	19,7	
Eidsand	2,4				0,0	0,0	0,0	0,0	
Hvinden	4,6	5	3	10	3,1	1,9	6,2	3,7	
Knutstad	2,7	17	12	29	18,0	12,7	30,7	20,5	
Kolkinn	4,1	7	5	7	4,9	3,5	4,9	4,4	
Lysen	3,5	12	11	10	9,8	9,0	8,2	9,0	
Oppdalen	3,8	12	5	20	9,0	3,8	15,0	9,3	
Ringstad	3,3	0	3	3	0,0	2,6	2,6	1,7	
Raassum	3,4	4	2	3	3,4	1,7	2,5	2,5	
Hadeland	30,7	79	63	98	7,4	5,9	9,1	7,4	

⁴ Basert på 200 meters maksimal effektive oppdagelsesavstand og en korreksjonsfaktor på 0.7 (70% av av det reelle antallet blir observert blir registrert)

⁵ Basert på 250 meters maksimal effektive oppdagelsesavstand og en korreksjonsfaktor på 0.7 (70% av av det reelle antallet blir observert blir registrert)

Hadeland
lokallag

BirdLife Hadeland lokallag Org.nr. 913 002 792 e-mail: hadeland@birdlife.no

Leder: Anne Gri Stenbråten tlf.: 9066 6516